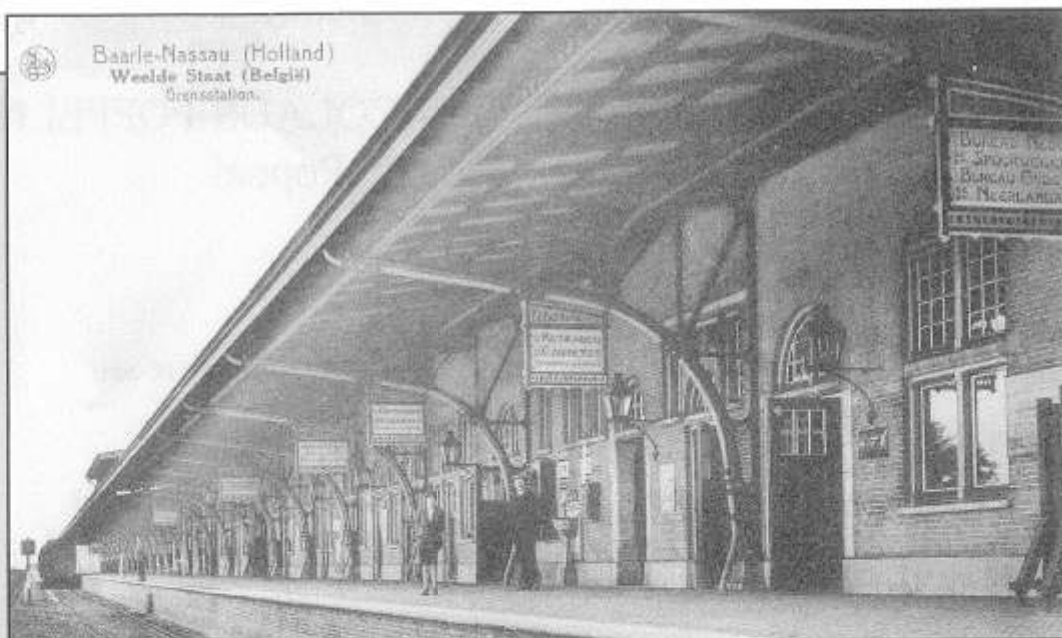

De Drie Goddelijke Deugden

Tijdschrift van de heemkundekring Nicolaüs Poppelius
Jaargang 8, nr. 32: juni 2004

Het station van Weelde-Statie (1923)

Nadat in 1825 de eerste stoomlocomotief ter wereld in Engeland ten doop was gehouden door Stephenson, en België als eerste land van het vasteland van Europa in mei 1835 de spoorlijn Brussel-Mechelen opende, breidde het spoorwegnet zich spoedig uit. In 1866 verkocht de gemeente Weelde "den grond voor den eizerenweg van Turnhout na Tilburg" aan de Société Anonyme voor zowaar 330 frank per hectare! De aanleg van de spoorlijn Turnhout-Tilburg in 1867 kostte veel zweet en bloed want alles moest gebeuren met louter spierkracht: graven, ophogen, egaliseren, bielzen leggen, spoorstaven van 320 kilo plaatsen met grote ijzeren haken, enz. Het Belgische baanvak is wellicht nog het moeilijkste geweest: behalve door grote stukken hei, moest ook een hoge en brede dam worden aangelegd op de Zandven-heide ter hoogte van het Zwart Water dwars door twee vennen, de Kleine Klotteraard en het Zwart- of Haverven, zoals nu nog goed te zien is ter plaatse. Het stationsgebouw (opening 1 oktober 1867) werd geprojecteerd bij de kruising van de spoorlijn en de zandweg Weelde-Merksplas. Dit station is later verbouwd tot een aantal woningen. Het stationsgebouw op de foto dateert van 1906 en stond pal op de grens. Door de achteruitgang van het vervoer op de spoorlijn Turnhout-Tilburg verdween het station in 1959 onder de slopershamer.

In dit nummer:

1. Monseigneur Victor Van Beurden	blz. 99
2. Inventaris Heemkundekring	blz. 106
3. Op de koffie bij Josephine Swaan (2)	blz. 108
4. Weelde heeft een Esperantogroep gehad	blz. 111
5. De Kabinetskaart van Graaf de Ferraris	blz. 113
6. Oude rechtstekens in de Poppelse kerktoren	blz. 116
7. Een Poppelaar in Rome: Adrianus Paaps	blz. 117
8. Het Miraculeus bruggetje te Weelde	blz. 124
9. Het dagboek van Sooi Huybs	blz. 126

HEEMKUNDEKRING NICOLAÛS POPPELIUS

Ravels-Weelde-Poppel

Adres: Torenstraat 12, 2381 Weelde
Bankrekening: 733-3522204-67
Lidmaatschap: inclusief abonnement op "De Drie Goddelijke Deugden": 16 euro

BESTUUR:

Voorzitter:	Laurent Woestenburg,	Beatrijs van Nazarethlaan 2,	2382 Poppel	014/656993
Secretaris:	Ria Verheyen,	Welvaartstraat 14,	2300 Turnhout	014/421839
Penningmeester:	Agnes Luyten,	Berkenlaan 91,	2380 Ravels	014/658346
Leden:	Constant De Kinderen,	Vooreel 61,	2380 Ravels	014/655030
	Jos Nooyens,	Overbroek 15B,	2382 Poppel	014/658636
	Frans Slegers,	Steenweg op Weelde 60,	2382 Poppel	014/655751
	Paul Van Baelen,	Straatakkers 4,	2381 Weelde	014/657315
	Marc Van Gorp,	Grote Baan 97,	2380 Ravels	014/656905
	Frans Van Tigchelt,	Otterstraat 6,	2300 Turnhout	014/426453
	Jos Verhoeven	Koning Albertstraat 87	2381 Weelde	014/656198
	Marc Vermeeren,	De Meerkens 10	2382 Poppel	014/658838
	Magda Vloemans,	Turnhoutseweg 2,	2381 Weelde	014/655156
	Marinus Willems,	Weeldestraat 154,	2381 Weelde	014/655728

REDACTIEADRES:

Marc Vermeeren	De Meerkens 10	2382 Poppel	014/658838
marc.vermeeren@pandora.be			

Voor informatie in verband met de inhoud, vormgeving of verschenen teksten kan u steeds terecht op het redactie-adres. Wenst u een tekst of een idee voor publicatie aan te bieden, dan kan u dat ook steeds doen bij een van de bestuursleden.

VOORRADIGE PUBLICATIES:

Boek "De Drie van het Noorden"	5 euro
De Drie Goddelijke Deugden, jaargangen 1 t/m 5 + "De Drie van het Noorden"	25 euro
De Drie Goddelijke Deugden, jaargangen 1 t/m 5: per jaargang	6 euro
De Drie Goddelijke Deugden, jaargangen 1 t/m 5: per los nummer	1,75 euro
De Drie Goddelijke Deugden, jaargangen 6 en 7: per jaargang	12 euro
De Drie Goddelijke Deugden, jaargangen 6 en 7: per los nummer	3 euro
Verjaardagskalender	6 euro
Videoband "Leven in Weelde"	18,5 euro

ARCHIEF/MUSEUM:

Raadpleging van het archief kan slechts na afspraak met Marc Vermeeren (014-658838) of tijdens de openings-uren van het museum. Voor groepsbezoeken kan men afspreken met Laurent Woestenburg (014-656993). Het museum is open elke laatste zondag van de maand van 14 tot 17 uur (behalve in december).

WEBSITE:

<http://users.skynet.be/Ravels-Weelde-Poppel>

De Poppelse missiebisshop Victor Van Beurden (1908-1991)

door Marc Vermeeren

Victor Van Beurden (°Poppel 7 januari 1908, †Sint-Antonius-Zoersel 22 april 1991) was een zoon van smid Louis Van Beurden en Philomena Moeskops. Het gezin telde negen kinderen en Victor groeide op bij zijn grootvader Antoon Moeskops die aan het Moleneind in Weelde woonde. Daar ging hij ook naar school. Hij deed zijn middelbare studies van 1921 tot 1928 bij de Paters van de Congregatie van de Heilige Harten (Picpussen) in het Damiaancollege te Aarschot en later nog te Tremelo. Hij werd te Tremelo ingekleed op 14 september 1928 en legde ook daar zijn tijdelijke geloften af op 15 september 1929. Te Tremelo vinden we hem in september 1929 als student filosofie en in 1931 studeerde hij theologie te Kortrijk.

Volgens de gegevens die ons werden verstrekt door Algemeen Secretaris Louis Hermans van de Paters der Heilige Harten, Ramberg 29, 3000 Leuven deed onze kloosterling zijn militaire dienst van januari 1932 tot september 1932. Na zijn Eeuwige geloften te Zandhoven op 14/5/1933, zijn wijding tot subdiaken te Zandhoven door Monseigneur Van Cauwenbergh op 25/7/1933 en zijn wijding tot diaken op 15/10/1933 eveneens te Zandhoven door Mgr. Van Cauwenbergh, werd hij op woensdag 25 juli 1934 door Kardinaal Van Roey priester gewijd. Die plechtigheid vond plaats in de kloosterkapel van het Missieseminarie te Zandhoven. Voortaan droeg hij de kloosternaam Vincent. De nieuwe priester droeg een dankmis op in de Poppelse Sint-Valentinuskerk op zaterdag 4 augustus 1934.

Korte tijd later werd pater Van Beurden muzikleraar in het klooster van het Heilig Hart in Aarschot, maar zijn roeping lag elders. Hij wou missionaris worden en daarom vertrok hij op 9 september 1938 naar **Kole** in Kongo (Sankuru) dat was ingedeeld in het Apostolisch Vicariaat Léo. In 1939 werd hij rector te Ishenga en in 1940 rector te Dekese. Vanaf april 1940 was pater Vincent

overste van het missiegebied en van 1940 tot 1949 rector te Kole. In Kole kon pater Vincent zich ontplooiën: hij bouwde huizen, gaf onderricht, verzorgde zieken en deed parochiaal werk, samen met 16 medebroeders.

Wegens zijn grote verdiensten, zijn inzet voor de anderen en zijn inzicht benoemde men hem tot Apostolisch Prefect van de prefectuur Kole op 22 juni 1951. Omdat hij toen meer bevoegdheden kreeg, kon hij nog beter de belangen van de plaatselijke bevolking behartigen. Tijdens de onlusten in 1961 verbleef onze dorpsgenoot te Luluaburg tot hij op 9 september 1963 naar Rome vertrok om daar deel te nemen aan Vaticanum II. Onze bescheiden dorpsgenoot werd uiteindelijk op 30 september 1967 benoemd tot eerste Bisschop van het nieuwe bisdom Kole. De wijding tot bisschop vond plaats op 11 februari 1968 in de Poppelse Sint-Valentinuskerk door Monseigneur Daem, Monseigneur Delaere en Monseigneur Schoenmaekers. Op 9 juni 1968 werd hij geïntroniseerd te Kole door Monseigneur

Victor Van Beurden op de dag van zijn Plechtige Communie (Weelde 17 maart 1918)

Nkongolo, bisschop van Mbujimayi. Toen zijn krachten afnamen, nam hij op 1 maart 1980 ontslag en keerde terug naar België. Daar maakte hij zich vanaf 12 januari 1980 tot 1989 verdienstelijk als aalmoezenier van het hersteloor Emmaüs te Kessel-Lo. Monseigneur Van Beurden werd als bisschop opgevolgd door P.Nkinga Bondala, provinciaal van Scheut van Kinshasa.

Op 8 september 1984 vierde Monseigneur Victor Van Beurden zijn gouden priesterjubileum in aanwezigheid van Pater Frans Gorissen, Provinciaal van de Paters Picpussen, Mgr. Nkinga Bondala, Bisschop van Kole en Mgr. Daem, ex-bisschop van Antwerpen. Over die viering verscheen in "Gazet van Antwerpen" van 10 september 1984 het volgende relaas:

"Gans Poppel was te been voor de viering van het gouden priesterjubileum van missiebisshop Mgr. Victor Van Beurden. Zulke verjaringen zijn geen alledaags gebeuren en pastoor Herman Janssen en zijn medewerkers hadden dan ook geen enkele moeite gespaard om er een onvergetelijke dag voor de jubilaris en zijn familie van te maken. In de Sint-Valentinuskerk zou de hele plechtigheid verlopen en met de fanfare "De Verenigde Vrienden" voorop, werd Monseigneur in de pastorie afgehaald. Begeleid door de afgevaardigden van de lokale verenigingen en in gezelschap van alle Poppelse religieuzen, de notabelen van de gemeente, familieleden, vrienden en kennissen ging het in stoet naar de parochiekerk. Bij de aanvang van de Eucharistieviering verwoordde pastoor Janssen de vreugde van de Poppelse gemeenschap. De talrijke aanwezigheid van de gelovigen en van de religieuzen uit het Janhageldorp getuigde van de eensgezinde blijheid voor hun dorpsgenoot. Mgr. Daem, die in 1968 Mgr. Van Beurden tot bisschop wijdde, was eveneens aanwezig, evenals Mgr. Nkinga Bondala, zijn opvolger in het bisdom Kole (Zaire). De misviering stond in het teken van de wapenspreuk van de jubilaris: "Hoopen tegen alle hoop in". De tegenwoordige bisschop van Antwerpen, Mgr. Paul Van den Berghe, was in de loop van de dag naar Poppel gekomen om Mgr. Van Beurden te feliciteren. Pater Frans Gorissen, provinciaal van de Paters Picpussen, waarvan Mgr. Van Beurden lid is, verwees naar

de bijzondere gevoelens van vreugde en dankbaarheid, die iedereen bezielde. Vijftig jaar ten dienste staan voor de mensen is een reden om te vieren. Mgr. Van Beurden heeft dat waar kunnen maken, dank zij zijn grenzeloos vertrouwen in God. Fier toonde de pater een brief van de paus, die in de kloostergemeenschap was toegekomen om Mgr. Van Beurden te feliciteren en te danken voor het goede, dat hij in zijn leven zo mild aan de armsten onder ons betoonde. Dat Poppel één van zijn beste zonen eendrachtig huldigde, stemde de pater tot bijzondere vreugde, want in het geloof moeten de priesters door de mensen gesteund en gedragen worden. Op het einde van de misviering dankte Mgr. Daem, mede in naam van Mgr. Van den Berghe, de jubilaris voor zijn mild dienstbetoon. Na zijn apostolaatswerk geniet hij van een welverdiende rust, maar is nog altijd behulpzaam bij het toedienen van het H.Vormsel. Mgr. Daem loofde het medeleven van de Poppelse gelovigen die het werk, dat hun dorpsgenoot in vaak moeilijke omstandigheden in zijn missiepost heeft moeten doen, zo edelmoedig hebben gesteund. Nadat Jan Baeyens namens het kerkbestuur en de parochiegemeenschap Mgr. Van Beurden had geluk gewenst, overhandigde deze symbolisch de geschenken, die hij bij gelegenheid van zijn gouden jubileum had gekregen, aan zijn opvolger in het missiebisdom Kole, Mgr. Nkinga Bondala. Niet minder dan 240.000 frank hadden vrienden van de Monseigneur tot op heden afgedragen. Maar de aanwezigheid van de huidige bisschop van zijn vroeger werkgebied is wel het mooiste geschenk dat ik kon ontvangen, zo vertelde Mgr. Van Beurden, die nog immer sterk aan zijn Zairese mensen gehecht is. In een kort wederwoord onderlijnde Mgr. Nkinga Bondala in het Nederlands de grote verdiensten van zijn voorganger. Hij dankte de Poppelse mensen voor de hulp, die ze aan zijn bisdom Kole blijven verlenen. Burgemeester Segers uitte, namens het gemeentebestuur en de bevolking de vreugde en eerbied voor Mgr. Van Beurden. Vijftig jaar als priester en zestien jaar als bisschop is hij onze ambassadeur in Zaire geweest. Ten slotte dankte een ontroerde Monseigneur voor de talloze blijken van genegenheid en waardering en voor de vele geschenken, die hij mocht ontvangen. Dat mijn opvolger in Kole naar Poppel is gekomen om de viering mee te maken,

1

2

3

Foto 1: Victor Van Beurden als student in de filosofie en theologie te Kortrijk. Deze foto werd vermoedelijk genomen in 1931. **Foto 2:** Het gezin Louis Van Beurden-Philomena Moeskops anno 1925 in de tuin van het ouderlijk huis in de Poppelse Dorpsstraat 25, nu Frituur Bax (Victor bovenaan, 2de van links met kruisje op de jas). **Foto 3:** Victor op de dag van de priesterwijding te Zandhoven op 25 juli 1934. **Foto 4:** Victor Van Beurden met zijn broers en zussen. **Foto 5:** Victor bij de eerste afreis naar Belgisch-Kongo op 9 september 1938 (met baard!)

5

4

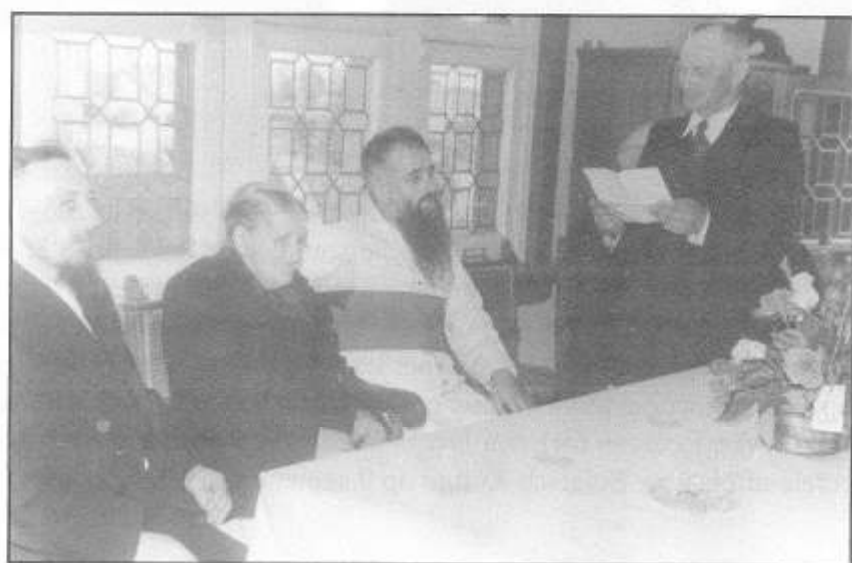

1

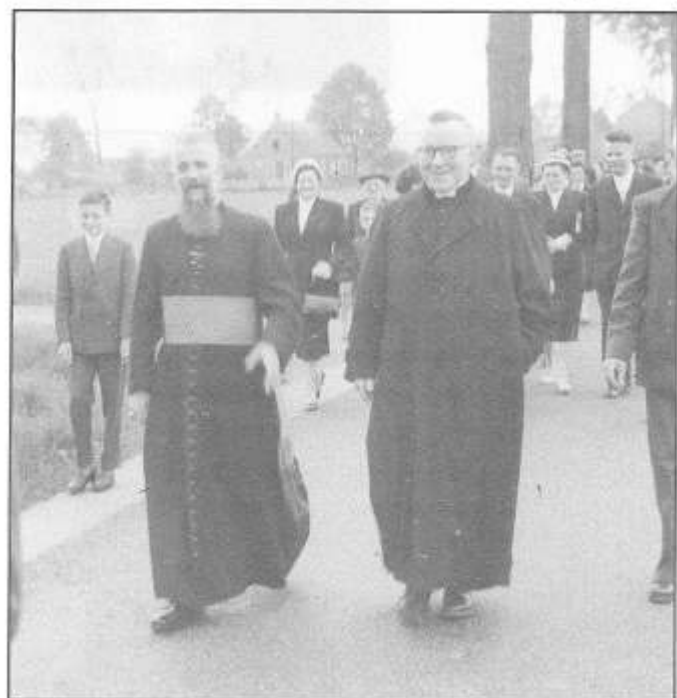
2

3

4

5

6

7

8

Foto 1+ 2: Na zijn benoeming tot Apostolisch Prefect van de prefectuur Kole op 22 juni 1951 werd Victor gevierd in het Janhageldorp met o.a. een optocht en een ontvangst op het gemeentehuis. **Foto 3:** Victor met zijn moeder Philomena Moeskops. **Foto 4:** Victor Van Beurden met pastoor Baeyens op weg naar een feestviering. **Foto 5:** Victor met zijn ouders Louis Van Beurden en Philomena Moeskops in de tuin van het ouderlijk huis in de Poppelse Dorpsstraat. **Foto 6:** Victor met president Mobutu (Kongo 31/5/1973). **Foto 7:** De zoveelste afreis naar Kongo. **Foto 8:** Bisschopswijding op 11 februari 1934 te Poppel. **Foto 9:** Uitnodiging priesterwijding dd. 14/7/1934. **Foto 10:** Victor met Koning Boudewijn.

9

Leven de Heilige Harten van Jezus en Maria!

In dankbare vreugde voor Gods weldaden delen wij U mede dat onze zoon Victor, Frater Vincent, van de Congregatie der Heilige Harten, de heilige Priesterwijding zal ontvangen uit de handen van Zijn Eminentie Kardinaal Van Roey, in de kloosterkerk van het Missieseminarie te Zandhoven, op Woensdag 25 Juli.

Overtuigd van uwe belangstelling, veroorloven wij ons den wijdeling, gedurende deze dagen van naaste voorbereiding, bijzonder in uwe gebeden aan te bevelen.

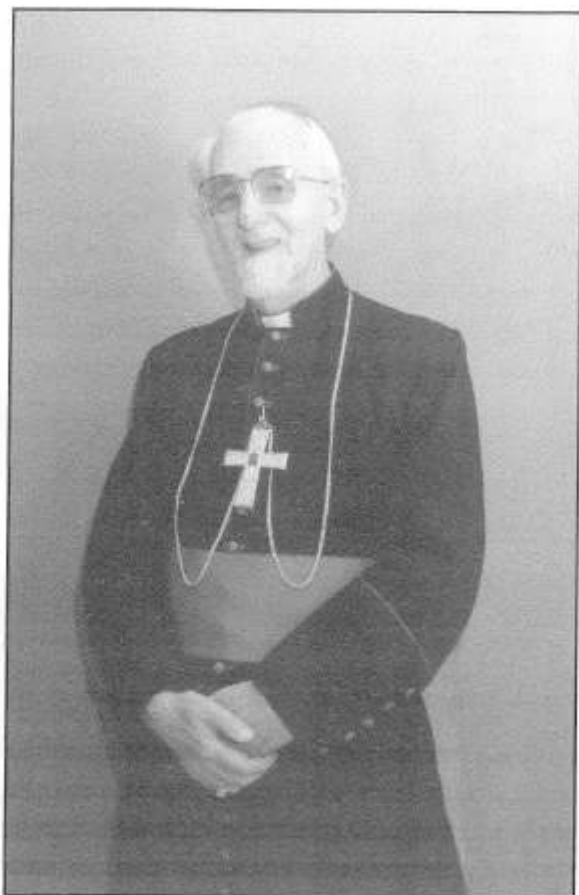
Ook nodigen wij U vriendelijk uit deel te komen nemen, of U in den geest te vereenigen in het Plechtig Dankoffer dat de Nieuwgewijde den Heer zal opdragen in de parochiekerk van Poppel, op Zaterdag 4 Augustus, te 10 uur.

L. VAN BEURDEN-MOESKOPS
Dorpstraat 25
POPPEL

Poppel, 14 Juli 1934.

10

Monseigneur Van Beurden in 1980

is voor mij de mooiste beloning, die ik mocht ontvangen, herhaalde Mgr. Van Beurden. Na het slotgebed van de jubilaris speelde de fanfare "Land of hope and glory" en kreeg hij bloemen aangeboden. Na het beëindigen van deze door het kerkkoor prachtig verzorgde jubelmis, kregen de gelovigen onder zacht orgelspel de gelegenheid om Mgr. Van Beurden te komen groeten en feliciteren."

Victor Van Beurden overleed in het Bethaniëziekenhuis te Zoersel Sint Antonius op 22 april 1991. De uitvaartplechtigheid vond plaats in de Poppelse Sint-Valentinuskerk op vrijdag 26 april 1991. De tekst op zijn bidprentje stelde het zo: "Deze missiebisshop was een zoon van de Antwerpse Kempen. Hij groeide er op in een talrijk gezin, erfde er een zacht maar vasthoudend karakter, leerde er hard te werken, en ondervond er de draagkracht van het christelijk geloof. Twintig jaar oud trad hij toe tot dezelfde kloostergemeenschap waartoe ook Pater Damiaan had behoord. Kort voor de oorlog vertrok hij als één

van de vele Vlaamse missionarissen naar Zaïre, naar een streek die nauwelijks door missionarissen was bezocht: Kole, Dekese en Lomela. Als missie-overste, als Apostolisch Prefect en tenslotte als eerste Bisschop van Kole had hij er de leiding bij het langzame groeiproces van dit wat afgezonderde volk naar een bloeiende kerkgemeenschap. En dit alles gebeurde in zeer moeilijke omstandigheden, de troebelen van de onafhankelijkheid en de voortdurend verslechterde toestand. Deze Afrikaanse christenheid zou er niet zijn gekomen zonder zijn geduldige goedheid, zijn taaie vasthoudendheid en zijn groot geloof. Na 42 jaar keerde hij terug naar België, werd er aalmoezenier van het hersteloord Emmaüs, en bleef de goede en zachtaardige priester. De laatste twee jaren van zijn leven kwam hij op rust naar het Bethaniënhuis te Zoersel Sint-Antonius en is daar, omringd door liefdevolle zorgen, zacht gestorven. De Heer moge hem nu opnemen in het nieuwe leven van de eeuwige vrede!" In Gazet van Antwerpen verscheen op 24 april 1991 het volgende in memoriam:

Poppel rouwt om Mgr. Van Beurden

"Vrijdag wordt Mgr. Victor Van Beurden in Poppel ten grave gedragen. De uitvaartliturgie zal worden geleid door de bisschop van Antwerpen. Mgr. Van Beurden overleed maandag in het Bethaniënhuis in Zoersel Sint-Antonius. In Poppel is men altijd heel trots geweest op deze bisschop, die grote diensten bewees aan de kerk van Zaïre. Mgr. Van Beurden werd in Poppel geboren op 7 januari 1908. Hij trad toe tot de congregatie van de Paters van de Heilige Harten. Na zijn priesterwijding in Zandhoven trok hij in 1938 naar het toenmalig Belgisch Kongo. In 1968 werd hij bisschop van Kole. In totaal verbleef Mgr. Van Beurden 41 jaar in Zaïre. De pastoor van Poppel wees er ons nog op dat Mgr. Van Beurden één van de moeilijkste bisdommen bestuurd. Het bisdom had een oppervlakte van tweemaal België. Er waren ongeveer 100.000 inwoners, waarvan 15.000 gedoopten. Met zestien missionarissen Picpussen verzorgde Mgr. Van Beurden negen missieposten. Het was één van de weinige diocesen ter wereld dat niet kon rekenen op de hulp van missiezusters, wat een ernstige handicap betekende voor de opvoeding van de jonge meisjes en vrouwen in de

[illegible]

Kwartierstaat van Monseigneur Victor Van Beurden met een overzicht van zijn ouders, grootouders, overgrootouders en betovergrootouders

streek. Het bisdom was gelegen in het tropisch oerwoud, ver verwijderd van elke belangrijke agglomeratie. Toen Mgr. Van Beurden in 1968 bisschop werd van Kole was daar geen enkele blanke of zwarte dokter. De ziekenzorg werd waargenomen door verplegers en verpleegsters. De leuze die de bisschop destijds koos, paste eigenlijk heel goed bij het werk dat hij in dat moeilijke bisdom moest verrichten. Ze luidde: "Contra spem in spem", wat men vrij kan vertalen als "tegen alle hoop in". Toen Mgr. Van Beurden in zijn Poppel op 11 februari 1968 bisschop werd gewijd, was heel de gemeente op de been. Het was immers de eerste keer dat een inwoner van Poppel die eer te beurt viel, al waren er Poppelse missionarissen op verschillende uithoeken van de wereld. Een tweede

groot feest in Poppel was er in september 1984 bij de viering van het gouden priesterjubileum. De zwarte opvolger van Mgr. Van Beurden kwam daar voor de gelegenheid zelfs in het Nederlands spreken over de grote verdiensten van zijn voorganger. Mgr. Van Beurden was iemand die niet was gesteld op uiterlijk vertoon. Hij voelde zich altijd sterk verbonden met de Poppelse bevolking. In 1980 was hij teruggekeerd naar België om zich nog verdienstelijk te maken als aalmoezenier van het herstellingsoord Emmaüs in Leuven. Toen zijn gezondheid slechter werd ging hij twee jaar geleden naar het Bethaniënhuis. De vorige jaren kwam hij nog geregeld in Poppel, vooral als daar missiefeesten werden gehouden."

Inventaris Heemkundekring

Locatie: Boerenbond te Poppel

door Laurent Woestenburg

Iedereen zal voort wel ons museum in de molen te Weelde kennen. Wellicht minder bekend is het feit dat onze kring ook nog beschikt over een arsenaal voorwerpen van grotere omvang dan wat u te zien krijgt in de molen. Het zijn ook giften van een hele reeks mensen uit onze gemeente. Omdat wij die aanwinsten onmogelijk kunnen tentoonstellen voor het grote publiek, hebben wij ze te Poppel ondergebracht in een magazijn dat ons kosteloos ter beschikking is gesteld door de Boerenbond. Wij menen er goed aan te doen onze leden van de inhoud van dat magazijn op de hoogte te stellen. Hier volgt de lijst.

- 2 ijzeren eggen
- 1 dissel
- 2 cultivatoren
- 1 reeks muurankers, duimen en hengsels
- 1 slijpsteen op 4 poten
- 1 bascule met gewichten
- 1 dynamo op wagentje
- 1 koeketel
- 1 urinoir
- 9 hamklippels
- 3 ijzeren halsbanden
- 7 balken graanmolen

- 1 kuikenskachtje
- 2 kleine stallantaarns
- 1 grote stallantaarn
- 1 vlakschaaf
- 1 carburelantaarn
- 1 worstmolen
- 1 roskam
- 3 paardenstellen (gebit)
- 1 hooimachine (kolonie)
- 1 maaaimachine
- 1 aanaardploeg (voor paard)
- 2 karrenwielen

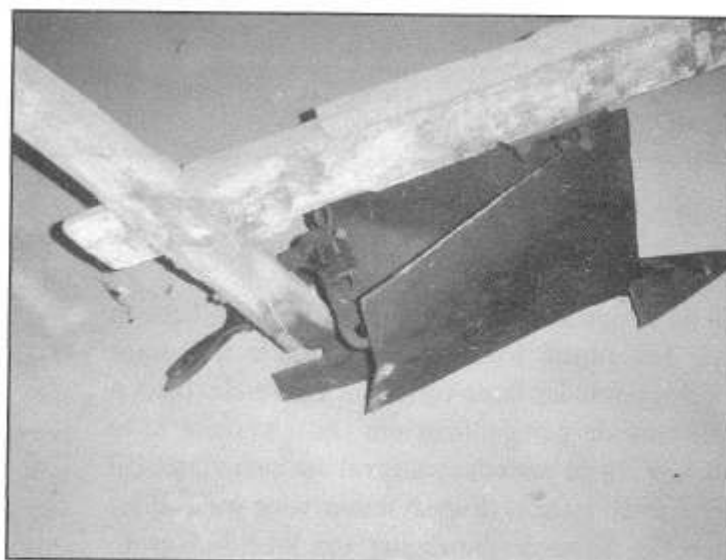
Boterstand

Wastobbe

- 2 voorraadkasten
- 1 hak
- 2 grote kraaienpoten
- 2 spinnenkoppen van douane
- 2 panelen van een kerkorgel
- 1 wentelploeg
- 1 wentelploeg op wielen
- 1 gewone ploeg
- 1 bietenplantmachine
- 5 sichels
- 1 maatstok
- 2 vlegels
- 1 vlagzeis
- 1 ijzeren draaiboom
- 3 vlagzeisen
- 4 pikhaken
- 1 boerenknecht
- 1 bijltje
- 1 haal
- 2 kortzagen
- 1 drinkemmer
- 5 wanmolens
- 2 drinkbussen
- 1 dorsmachine
- 7 hamen voor paard
- 6 broeken voor paard
- 7 zadels voor paard
- 4 tomen voor paard
- 2 hachten voor paard
- 1 houten ploeg
- 3 houten aanaardploegen
- 1 hark (hakker)
- 1 zeisblad

- 2 snijmessen
- 2 kouters
- 2 voorploegjes
- 1 molenonderdeel
- 1 snijbak
- 2 vlasbrekers
- 2 strosnijders
- 2 houten poulies
- 1 handbediende wasmachine
- 1 verzameling fietsplaten
- 1 zeef voor molen
- 1 koeketel
- 1 slijpsteen
- 3 spanzagen
- 1 hijspaal
- 2 bascules
- 1 wastobbe
- 1 melkzeeg
- 1 set bakplaten
- 1 pinmolen
- 1 groentensnijder op 3 poten
- 1 kruiwagenwiel
- 3 schoffelmachines
- 1 bietzaaiër
- 2 zeisen
- 4 houten hooirijven
- 3 oogstrijven
- 1 strooiselriek

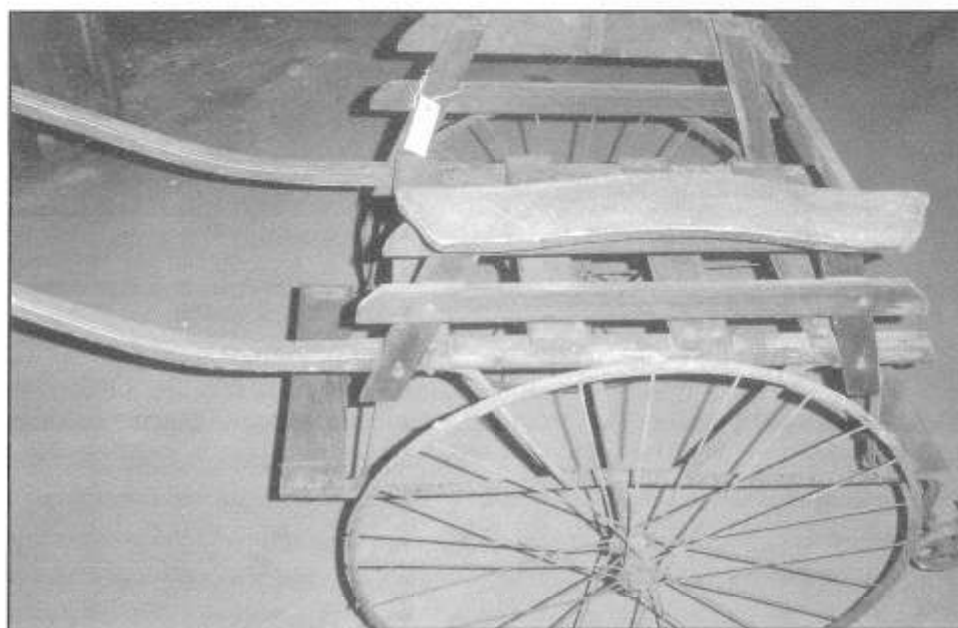

Houten ploeg

- 2 ricken
- 1 ijzeren boerenknecht
- 1 schoenenknecht
- 1 houten riemschijf
- 2 schouderjukken

- 1 ontromer
- 1 meelzeef
- 1 boterstand
- 1 schop
- 1 ontschorser
- 1 passe-vite
- 1 wasbord
- 2 sint-jozefzagen
- 4 houten eggen

- 1 set ijsvijzen voor paardenhoeven
- 1 ketel om aardappelen te stoven
- 1 petroleum ketel
- 2 mesthaken
- 1 kapstok
- 1 kistje met divers klein gereedschap
- 1 boterkorf
- 1 set ooglappen voor een stier
- 1 kinderwagen
- 1 cafétoog

Oude kinderwagen

Op de koffie bij Josephine Swaan (2)

door Laurent Woestenburg

In de vorige aflevering van ons tijdschrift hebben wij Josephine Swaan reeds enkele van haar oorlogsverhalen laten vertellen. Hieronder bieden wij haar de gelegenheid om haar verhaal af te maken. In de woordenwaterval die haar vertelstijl kenmerkt, komen diverse feiten voor waarbij leden van de verzetsbeweging van Weelde betrokken waren. Op de foto hieronder staan er een aantal afgebeeld. Wij herkennen daarop o.a.: in het midden pater Charles Pillot (geen Weeldenaar), verder Jan Van Loon, Edmond Swaan, de Nederlander Govert Willebrand, Karel Mollen, Jos Hermans, Jozef Swaan en Laurent Hermans.

De stulan

Onder druk van de Duitsers moest er te Weelde een vereniging opgericht worden onder de naam '*De Stulan*'. Het doel was om op de Weeldse Hei (Overheide) en de aangrenzende eigendommen boerderijtjes op te richten voor het kweken van geneeskundige kruiden. Toen men tijdens een vergadering met de grondeigenaren die erbij betrokken waren, de soorten kruiden opsomde die er gekweekt moesten worden, was het antwoord van de rentmeester-boomkweker die de heer De Meester-De Betsenbroek vertegenwoordigde: "Digitalis (vingerhoedkruid) groeit in massa en in het wild in de Vogezes. Datura stramonium of doornappel is een zeer giftige plant. De Rhuta

Enkele weerstanders 1940-1945 uit Weelde: Pater Charles Pillot (geen Weeldenaar), Jan Van Loon, Edmond Swaan, de Nederlander Govert Willebrand, Karel Mollen, Jos Hermans, Jozef Swaan en Laurent Hermans

graviolens of moederplant is door de wet verboden omdat ze misbruikt wordt voor vruchtafdrijving. Vooral op deze laatste stelling reageerde eigenaar De Meester-De Betsenbroek, die tevens aan de rechtbank verbonden was, krachtig negatief, zodat het hele geneeskundige project werd gekelderd. Toch ging de stulan door. Ze liet de hele Weelse Hei omploegen en plantte er in het wit zand aardappelen. De hevige droge voorjaarswind joeg het losgewoeld zand zo erg weg, dat men de blootgewaaide aardappelen ging rapen om op te eten. De dieper geplante zaten tot 40 cm onder het zand, zodat die afstierven en ook geen vruchten voortbrachten. Daarmee stierf De Stulan een definitieve dood. Wat met de aardappelen geschiedde, is door Stans Hermans zaliger als volgt op papier gezet. Stans was een geboren Weeldse (geboren op 16 september 1919 en overleden in het rusthuis van Arendonk op 5 april 2001). Stans omschrijft het zo: *"Tijdens den oorlog veertig-vierenveertig was mijn verloofde, die later mijn man geworden is, werkzaam in Weelde op de Overheide op den eigendom van Ridder van Havre. Daar had men aardappelen moeten planten voor de Duitse bezetter. Door het droge weder en de schrale wind was de zandgrond na het planten van de aardappelen weggestuijd. Vele aardappelen waren bloot*

gaan liggen. Dan hebben wij, 3 man die daar werkten en ik, die aardappelen opgeraapt en thuis bij ons in het dorp verkocht aan mensen uit de stad. Dat was toch altijd nog beter dan aan de Duitsers te moeten leveren. Door een toeval heb ik onlangs vernomen dat een schoolvriendin daar nog veel meer van wist. Ik ben blij dat ik het bewijs geleverd heb dat dit echt gebeurd is. Stans Hermans"

Stans (Constantia Hermans)

Schuilplaatsen voor onderduikers en verzet gedurende het terugtrekken van de Duitsers

De maanden juli en augustus 1944 waren de gevaarlijkste maanden voor de jongens en het verzet, daar ze steeds riskeerden door de terugtrekkende bezetters te worden meegenomen. Daarom verschole de jongemannen zich op alle mogelijke plaatsen. U kan zich wel indenken, dat het voor hen helemaal niet comfortabel was, maar hun leven hing ervan af. Op ongeveer twee à drie kilometer van de Nederlandse grens in de bossen van de Overheide hadden enkele onderduikers een hut gebouwd. De hut, zowel het dak als de wanden, werd met bunt en hooi bedekt. Het was een meesterstuk van camouflage. Men moest al heel dicht genaderd zijn om de hut te ontwaren, daar tussen het jonge bos zich ook nog kreupelhout bevond. Zelfs diegenen die om de twee dagen hen moesten bevoorraden, moesten telkens zoeken om hen te vinden. Dag en nacht hadden ze iemand op wacht staan. Aan de kant van het bos, op twintig meter van de hut bevond er zich een weide met koeien. Wat voor hen een echt alarmsysteem betekende. Zodra er Duitsers of andere mensen over de weg voorbij trokken, begonnen de koeien te loeien en naar de plaats te lopen waar die voorbij kwamen. In de hut verbleven steeds drie Belgen, een gevluchte Franse krijgsgevangene en twee gevluchte Nederlanders. Het gebeurde ook dat er enkele andere onderduikers en verzetslieden kwamen slapen. De laatste helft van augustus hebben de onderduikers de hut moeten verlaten daar de terugtrekkende bezetters steeds de Schootseweg namen om te vluchten. Landbouwers en ook andere mensen hebben steeds werkelijk de onderduikers goed ontvangen, hun eten gegeven en hun een schuilplaats bezorgd.

Het Golfhotel

Het Golfhotel lag op het domein Nieuwkerk, weliswaar op Nederlands grondgebied. De samenwerking tussen hem en het verzet in België was zo goed dat wij er graag een hoofdstukje aan wijden. Gedurende de oorlog was de heer Franken uitbater van het hotel. Ondanks het feit dat in het hotel Duitse grenswachters verplicht ingekwartierd zaten, heeft Franken vele krijgsgevangenen geholpen. Laurent Swaan, die rentmeester was van Nieuwkerk, kende in die tijd vele families van

De hut in het bos

Belgische officieren. Deze vroegen hem of hij de mogelijkheid zag om vanuit Nederland pakjes te verzenden naar de krijgsgevangenen in Duitsland. De families van die krijgsgevangenen wisten immers, dat pakjes die verstuurd werden vanuit Nederland, sneller en met een grotere kans op succes toekwamen bij de krijgsgevangenen. Laurent en Franken besloten om al het mogelijke te doen om de vragen in te willigen. Het voedsel werd in het zwart aangekocht door Franken. Bovendien maakte hij zelf allerlei vleeswaren zoals leverpastei, worst enz. Laurent maakte een klein plannetje van het domein Nieuwkerk met daarop de te volgen weg naar de Nederlands-Belgische grens. Het witte huis dat voorkwam op de route, werd met een kruisje aangeduid en een ander huis, waarvan de bewoners niet te vertrouwen waren, werd met een hakenkruis gemerkt. Aangezien Franken en Swaan wisten dat de Duitsers alle etenswaren en pakjes doorpriemden op zoek naar verborgen zaken, werd een speciale methode ontwikkeld om de plannetjes bij de bestemmingen te krijgen. Een confituurpot werd met een bodempje confituur gevuld, dan legde men daarop een plannetje en daarna werd de rest van de pot gevuld met confituur. Op die manier geraakten de plannetjes voorbij de Duitse controle. In oktober 1940 werd Laurent Swaan ontboden op het koninklijk paleis te Brussel. Daar werd hem verteld dat de krijgsgevangenen die pakjes kregen van het Belgische Rode Kruis, gereclameerd hadden omdat de uit Nederland verstuurd pakjes sneller, vollediger en met een veel betere inhoud toekwamen.. Laurent kreeg 150.000 Belgische frank aangeboden om op dezelfde manier pakjes van het Rode Kruis te verzenden. Hij weigerde dit verzoek, omdat hij heel

goed wist dat het voor Franken een onbegonnen zaak was om aan zo'n grote extra hoeveelheid etenswaar te geraken via de zwarte markt. Veel later kreeg Franken thuis het bezoek van twee Nederlanders, naar eigen zeggen 'goede vaderlanders'. Deze twee heren dreigden ermee de Duitsers in te lichten over de precieze handel en wandel van de heer Franken. Vanaf dat ogenblik wer-

den er geen pakjes meer verstuurd. Het Golfhotel, waarvan Franken dus de uitbater was, werd aan het einde van de oorlog grondig vernield. Franken is dan in Den Haag gaan wonen. Met dit verhaal willen we even de sluier oplichten over zijn ondersteuningswerk aan de krijgsgevangenen tijdens de oorlog. Hij heeft daarmee heel wat leed van mensen verzacht

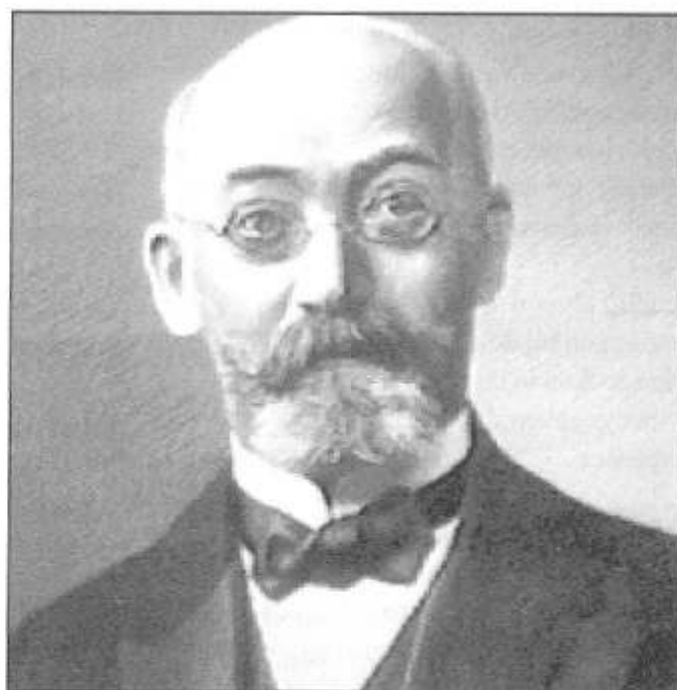
Weelde heeft een Esperantogroep gehad

door Jos Gouwy

Inderdaad, in Weelde bestond voor de oorlog, in 1938-1939, een Esperantogroep met de naam 'AL PACO KAJ DIO'. Ze trok op 5 juni 1938 naar het Congres te Brugge: 'Kalendar por la Jaro 1938. Pente Kosto - 5 junio en Brugge'. "Esperanto", zegt Verschuerens Verklarend Woordenboek, "werd in 1887 door de Poolse oogarts Louis Zamenhof gelanceerd". Het is de enige kunstmatige taal, die als wereldtaal vaste voet heeft gekregen. 98% van de gebruikers van een wereldtaal zijn esperantisten. Toevallig hoorde ik vanmorgen (9 november 2003) nog op Radio Vatican

: één van de vijf talen waarmee de mis om half acht werd aangekondigd, was het Esperanto. Onder leiding van hun voorzitter Jos Gouwy werd in 1938 met een groep vrijwilligers gestart. Uit geschriften en foto's (reisjes) kon ik enkele namen naar voor halen. De secretaris was Jan Verheyen. Op de foto's zijn als leden terug te vinden: Jan, Firmin en Justine Verheyen, Gust en Felix Van Baelen, Modesta Steenackers, Stan Vermeulen, Louis Sterckx, Jos Hermans, Modest Hendrickx en Jos Gouwy.

Het hoofdbestuur van de Vlaamse Esperantobond was in Kortrijk gevestigd. Die bond heette

De uitvinder van het Esperanto: Louis Zamenhof

'Flandria Ligo Esperantista'. De afdeling van Weelde werd dus in 1938 boven de doopvont gehouden en diende op 1 juni 1938 bij het hoofdbestuur een aanvraag om erkenning in.

Vader Gouwy was al Esperantist van in 1930, samen met zijn schoolvriend André Francoo (nu 92 j.), die ik gisteren daarover nog opbelde. De afdeling moest minstens vijf leden tellen en 5 frank per lid afdragen aan het hoofdbestuur. Voor de afdelingen was er het blad 'Flandria Esperantisto'. In dit blad konden ze mededelingen vinden en laten verschijnen over hun bijeenkomsten in het Esperanto of in het Nederlands.

Nu nog altijd bestaat er het tweemaandelijks ledenblad: 'Horizontaal'. Het nummer 204 (nov.-dec.) van de 34ste jaargang 2003/6 ligt hier voor mij. De afdelingen kregen bij hun werking morele, materiële en eventueel financiële steun. Van iedere vergadering moest er een kort verslag worden gemaakt door de secretaris Jan Verheyen. Hij moest ook de correspondentie met het hoofdbestuur in Kortrijk en de afdeling uit Turnhout 'La Turnhouta Espero' beantwoorden. Samen met nog andere afdelingen uit de Kempen werden uitstapen georganiseerd. Daar bestaan nog foto's van.

De Turnhoutse groep vergaderde in de Scala (Warandestraat) onder de leiding van de heer H. Wouters, Rubensstraat 2/1. De groep van Weelde vergaderde in de school aan de koning Albertstraat, dus in de oude school van voor de oorlog. Het reglement schreef voor, dat wie lid wilde worden zich aan dat reglement moest onderwerpen.

Zo moest een lid ieder medelid als een vriend beschouwen. Je moest je neerleggen bij de genomen beslissingen. Alles werd besproken in de les (vergadering). Er werd werk meegegeven dat de volgende les zou worden besproken.

De cursus in Weelde werd door een Hongaar (of was het een Tsjech?) gegeven. Zijn naam was Karolo Solc. Hij was dus de 'Esperanto Instruisto'. Het bestuur werd gekozen uit de leden tijdens een algemene vergadering. Dat gebeurde elk jaar opnieuw, althans zo zegt het reglement.

Verder staat erin dat de voorzitter steeds een man moest zijn. De voorzitter was de verantwoordelijke man en moest met minstens twee derde van de stemmen gekozen worden. Hij richtte de uitstapjes in, weliswaar samen met de leden, maar hij had wel het laatste woord.

Om aan het Negende Congres op 5 juni 1938 met de groep te kunnen deelnemen, moest vader Gouwy toelating vragen aan ... pastoor Bouwen. Het ging immers om een gemengde groep die in Brugge bleef slapen!

En nu een heel klein beetje Esperanto, bijeengesprokkeld uit verschillende taalgroepen. Het is helemaal niet de bedoeling de lezers die taal aan te leren. Een vleugje informatie erover kan wel bijdragen tot het verstaan van de materie waarover het in de groep van Weelde ging.

- Alle zelfstandige naamwoorden eindigen in het enkelvoud op een **o** en voor het meervoud voeg je een **j** toe: patro (vader)-patroj, patrino (moeder)-patrinoj;
- Bijvoeglijke naamwoorden eindigen op een **a** : granda (groot)
- Werkwoorden:
 - infinitief eindigt op **i** : ami (beminnen)
 - tegenwoordige tijd op **-as** : amas (bemint)
 - verleden tijd op **-is** : amis (beminde)
 - toekomstige tijd op **-os** : amos (zal beminnen).

Kortom, het Esperanto is een uiterst vereenvoudigde taal. De lezer herkent bovendien in de paar voorbeelden van hierboven nogal wat vormen met een Latijnse stam. En dat klopt. Maar goed, ons tijdschrift heeft niet de bedoeling vreemde talen aan te leren. Daarom beperken we ons liever tot de paar voorbeelden van hierboven

De Kabinetskaart van Graaf de Ferraris (1771-1778)

door Marc Vermeeren

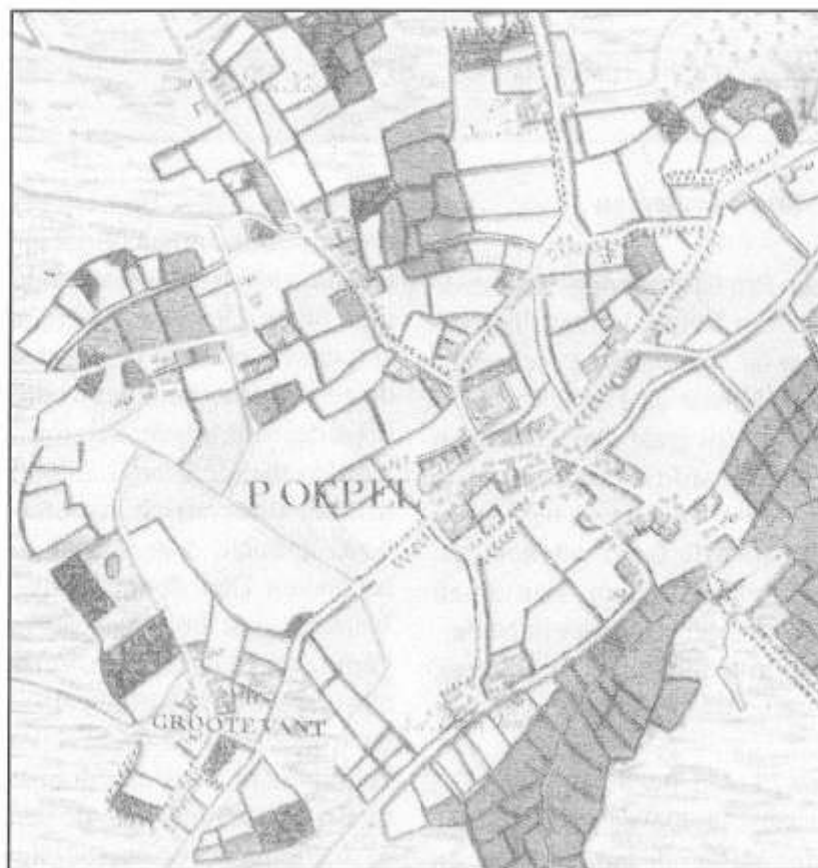
Het cultureel centrum Pro Civitate opgericht door het Gemeentekrediet van België besloot in 1965 de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (waartoe Ravels, Weelde en Poppel behoorden), en die op initiatief van graaf de Ferraris van 1771 tot 1778 werd vervaardigd integraal uit te geven. Van deze kaart, die volledig op het terrein werd opgenomen en met de hand getekend is, werden drie exemplaren getrokken. Een ervan wordt bewaard in Oostenrijk, een ander in Nederland en het derde in de Koninklijke Bibliotheek van België. Dit laatste werd gebruikt voor de reproductie.

De kaart bestaat uit 275 bladen van ongeveer 135 x 85 cm, zij omvat gans de Oostenrijkse Nederlanden, evenals de vorstendommen Luik en Stavelot, of omzeggens het grootste gedeelte van het huidige België en het Groot-Hertogdom Luxemburg. Zijn ervan uitgesloten het vroegere hertogdom Bouillon en enkele buitenlandse enclaves, waaronder het Franse gebied van Tussen-

Samber-en-Maas. Er werd besloten deze kaart te reproduceren, omdat de oorspronkelijke exemplaren, die vaak worden geraadpleegd, stilaan beschadigd raken. De uitgave werd in 1965 begonnen en zou enkele jaren in beslag nemen. Ieder blad van de reproductie vertegenwoordigt één vierde van het origineel. Opdat zij zou kunnen vergeleken worden met de kaart 1:25.000 die thans door het Militair Geografisch Instituut wordt vervaardigd, werd getracht deze schaal zo dicht mogelijk te benaderen. Daar de oorspronkelijke kaart op schaal 1 streep voor honderd vadem of 1:11.250 werd gemaakt, bedraagt de verhouding tussen de reproductie en het origineel 1:2,173 voor de lengte en 1:4,72 voor de oppervlakte. Op de oorspronkelijke kaart staat een dubbele schaal getekend: de Brabantse mijl, waar de gemiddelde lengte van 47,2 cm nagenoeg overeenstemt met 5,44 km en de Franse mijl, waar de gemiddelde lengte van 33,7 cm overeenstemt met 3,88 km. Deze schalen werden bij de reproductie niet overgedrukt; op iedere reproductie werd daarentegen een metrische schaal aangebracht.

Ravels in 1771 (Ferrariskaart)

Poppel in 1771 (Ferrariskaart)

Om de oorspronkelijke kleuren zo getrouw mogelijk weer te geven, werd offsetdruk gebruikt. Men kan dus merken dat op de kaart van Ferraris de wegen en voetpaden door een zwarte puntlijn worden weergegeven; alle metselwerk is in het rood en het timmerwerk in het zwart; de bossen met hoogstammig hout worden onderscheiden van jong hout door middel van rondere en minder dichte tekens; de dennenbossen kregen een gele achtergrond; onbegaanbaar geachte moerassen zijn doorkruist met een dubbele puntlijn. Bergen, duinen, alle hoogten alsook ravijnen en laagten worden aangeduid in een rossige kleur; de overige kunstmatig opgehoogde of uitgegraven gronden met Oost-indische inkt (fel gekleurd voor steile hellingen, licht voor zachtere glooiingen).

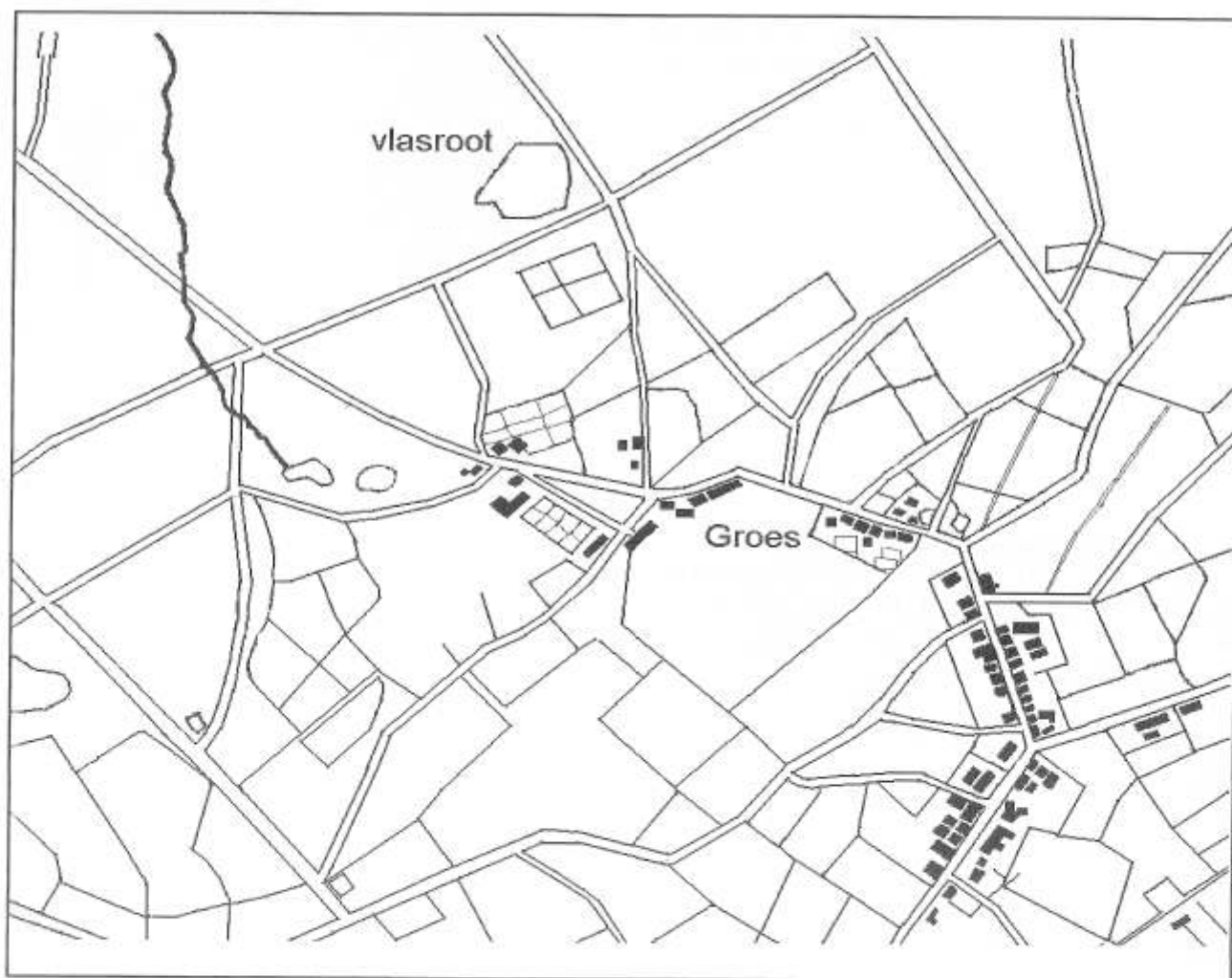
Er werd een bijzondere zorg besteed aan het tracé van de grenzen en van bepaalde interne administratieve onderdelingen, zoals de grenzen van domaniale goederen. De grenzen van de plaatselijke, burgerlijke en religieuze jurisdicties zijn niet overgenomen, tenzij in de zeldzame gevallen waar

ze overeenstemmen met administratieve of domaniale grenzen. Om aan te duiden tot welke parochie de gehuchten en afgelegen wijken behoren, zijn ze gemerkt met een nummer dat eveneens voorkomt op de parochiekerk waarvan zij afhangen; dit verhelpt dus ruim het feit dat de parochiegrenzen zijn weggelaten.

De kerken en kapellen, waar de mis wordt opgedragen, zijn aangegeven met behulp van een zwart kruis in de tekening en, waar geen mis wordt opgedragen door middel van een kruis buiten, naar het noorden gericht. De kaart omvat ook andere details: mijnen en groeven worden door twee concentrische cirkels met een pijl aangegeven; koolmijnen met behulp van een kleine zwarte cirkel binnen een witte; balken die dienen om beken over te steken, onderscheidt men met een zwarte lijn. Woningen en openbare gebouwen zijn bijzonder precies getekend zodat men van deze kaarten zeer goed de 18e eeuwse situatie van de bewoning kan aflezen. Uit de bijgevoegde kaartjes van de centra van Ravels, Weelde en Poppel blijken duidelijk enkele der bijzondere kenmerken van deze druk.

Weelde in 1771 (Ferrariskaart)

Louis Schats heeft een gedeelte van de Ferrariskaart met de computer bewerkt. Op dit kaartje zien we het gehucht "De Groes" in Weelde

Oude rechtstekens in de Poppelse kerktoren

door Marc Vermeeren

Rechtstekens

Bij verscheidene oude kerken in de zuidelijke Nederlanden zijn in de bakstenen muren aan de buitenkant nog tekens zichtbaar, die de vorm hebben van maaltkens, ruiten, harten en kruisen. De donkergekleurde stenen steken voor een geoefend oog heel duidelijk af tegen de normale rode bakstenen en zij zijn blijkbaar met opzet bij de bouw van de kerken zo geplaatst.

De verklaring van deze figuren heeft de onderzoekers voor vele problemen geplaatst. Zij noemen niet minder dan acht mogelijke verklaringen. Eén van de verklaringen geeft aan dat het maaltken (X) oorspronkelijk een rechtsteken was. Dit volksteken "maal", ook "schuinkruis" genoemd, staat meestal op de torenmuur of op de kerkmuur, want de kerktoren was vaak de bakermat van de wereldlijke justitie.

Het bekende maaltken (X) dat we terugvinden op de Poppelse kerk en kerktoren is blijkbaar verwant met de Keltische runen want het komt immers al op stenen monumenten voor van de 5de en 6de eeuw. De volksoverlevering zag dit

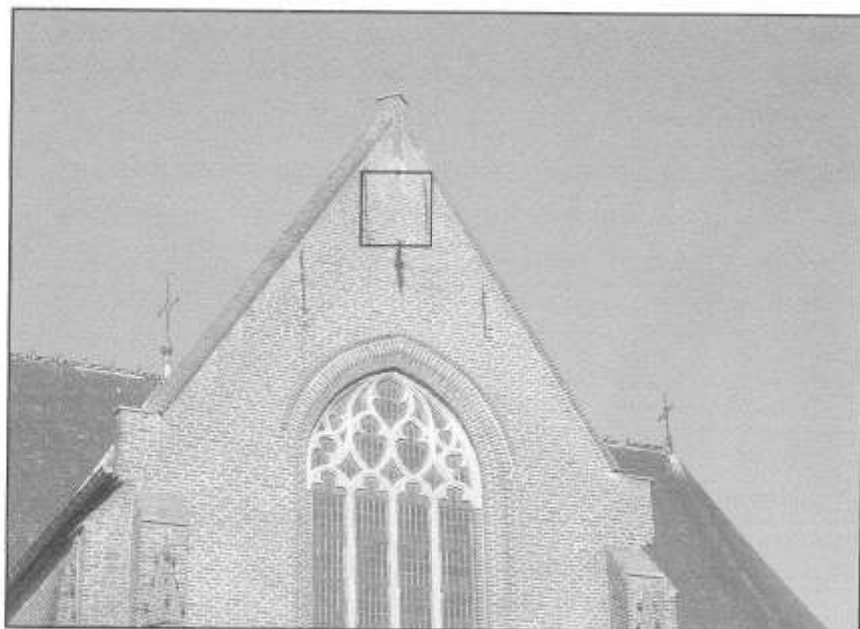

Beide rechtstekens bevinden zich juist onder de galmgaten van de kerktoren (straatkant)

De rechtstekens bevinden zich in de geaccentueerde rechthoek

(rechts)teken later dan ook als een beschermingsteken en het werd sinds de 15de eeuw ingemetseld in huizen, boerderijen, kastelen, abdijen, enz. Na 1800 werden de maaltkens niet meer ingemetseld maar door middel van muurankers aan het gebouw vastgehecht om er voor te zorgen dat er geen ongelukken over het gebouw zouden komen. De maaltkens in de Poppelse kerk en kerktoren moeten dan ook enkel gezien worden als een maalkruis om het onheil af te weren, met andere woorden: het werd ingemetseld om kwade invloeden te verjagen. Wanneer deze interpretatie van rechtstekens tot onheilafwerend teken heeft plaatsgevonden is bij gebrek aan gegevens moeilijk aan te geven. De ingemetselde rechtstekens in de Poppelse kerk en kerktoren zijn er gekomen op initiatief van de abdij van Tongerlo die rond 1520

Het derde rechtsteken vinden we terug in de topgevel van de kruisbeuk, eveneens aan de straatkant

de huidige kerk heeft gebouwd. Het valt immers op dat bijna alle kerken die door de Witheren van Tongerlo werden bediend met maalteken zijn versierd.

En toch zijn ze er!

Je bent er misschien tien, honderd, duizend of tienduizend keer gepasseerd maar nooit heb je de

maalteken in de Poppelse kerk en kerktoeren opgemerkt. En toch zijn ze er! Wie goed toekijkt, ziet ze onmiddellijk staan onder de galmgaten van de Poppelse toren (straatkant) en in de top van de kruisbeuk (straatkant). En daar staan ze dus reeds meer dan 500 jaar! Voor alle duidelijkheid hebben we op bijgaande foto's de maalteken geaccentueerd om ze beter tot hun recht te laten komen.

Een Poppelaar in Rome: Adrianus Eligius Paaps (1848-1868)

door Marc Vermeeren

Levensschets

Adrianus Eligius Paaps werd geboren in de Poppelse Dorpsstraat op 1 januari 1848 als zoon van de koopman-herbergier Antonius Paaps en Petronella Van Hees. Laatstgenoemde was de dochter van de schatrijke koperslager Adrianus Van Hees die in het janhageldorp 7 boerderijen bezat. Daardoor was de familie Paaps zeer vermogend en bewoonde het grootste huis in het dorp (zie foto). Hun welstand blijkt ook uit het feit dat de oudste foto's van Poppel vrijwel allemaal betrekking hebben op hun familie. Van Adrianus Eligius

die reeds in 1868 overleed, bestaan niet minder dan 3 verschillende foto's die dus ouder zijn dan 135 jaar! Broer Piet Paaps werd priester (later nog onderpastoor te Poppel) en broer Jan Baptist was de bekende zouavenaalmoezenier, erekamerheer van de Paus en deken van Lubbeek. Geen wonder dus dat de derde zoon Adrianus Eligius in hun voetsporen trad en zich inschreef bij de Scheutisten met het oog om missionaris te worden in Mongolië.

Ik vermoed dat daarbij de invloed van Monseigneur Jacobus Bax uit Weelde (de eerste missie-bisschop van Scheut in Mongolië) een beslissende factor is geweest. Hoe het ook zij, Adrianus Eligius

Geboortehuis van Adrianus Eligius Paaps in de Poppelse Dorpsstraat. Deze foto werd genomen in 1875.

vertrok op 20 oktober 1864 naar Rome (hij was nauwelijks 16 jaar!) om zich verder te bekwamen in de Propaganda. Op zijn bidprentje staat vermeld dat hij terugkwam naar zijn geboortedorp Poppel op 22 september 1867 "om ziekelijkheid". Blijkbaar was het een ernstige ziekte want hij overleed een jaar later te Poppel op 27 november 1868 en werd op het Poppelse kerkhof begraven waar zijn grafzerk nog steeds aanwezig is (zie foto). Daarop lezen we volgende tekst:

D.O.M.

De Heer A.E. Paaps

Leerling in de Propagande te Rome voor de Belg.

Missie in Mongolië 1864-67

geb. te Poppel 1/1/48

er overl. 27 9ber 68

R.I.P.

In het Poppelse kerkarchief nr.2 wordt nog een (lange) brief van hem bewaard die hij op 4 maart 1865 aan zijn ouders schreef en die we hier integraal overnemen:

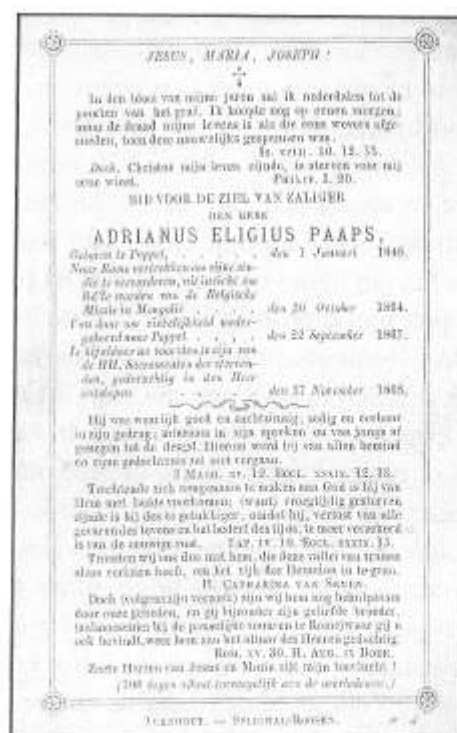
Roome, zaterdag 4 maart 1865

Zeer lieve Ouders, broeders, zusters, vrienden,
enz. enz.

Alles gaat op zijn Paaschbest en daarom heb ik de pen genomen om uw zoo noch eens een briefken te schrijven, gij weet wel, dus ik ga beginnen. Het is vandaag vrijdag, ik heb in het begin van mijnen brief zaterdag gezet, maar ik heb dit maar gedaan, omdat ik van te vooren wist dat het wel zaterdag zoude zijn eerder dan ik hem af zoude hebben. Het is een kwatier voor vijf uren, ik ben genoodzaakt geweest mijne lamp aan te steken, en terwijl ik u schrijf, regend het dat het kletterd, want dat kan het te Roome, dat het vermakelijk is om te zien. Daar ik weet dat gij geerne hebt dat ik uw schrijf van die dingen die er te Roomen zoo al te zien zijn, zoo zal ik uw eene wandeling verhalen die wij over eene 14 dagen gedaan hebben. 's Morgens het was schoon weder, gingen wij om half negen van huis, om de grootste der catacombes te gaan bezigtigen (gij weet dat dit de onderaardsche

stad der christenen in hunne vervolging was). Om half tien komen wij aan de plaats, wij waren zes in getal, 5 theologanten, een belsche heer van Bruggen en ik. Wij bellen aan de deur, de deur gaat open, wij geven onze kaart, want men mag daar niet ingaan zonder eene kaart of toelating van den oppersten der cardinalen. Aanstonds ging de portier eenen van de knechten roepen die altijd in de catacomben zijn en tot wegwijzer dienen. Deze kwam aanstonds, met voor ieder eene keers. Zoo haast deze aangestoken waren, gingen wij omlaag zoo diep bijna als ons huis, hier gekomen zijnde stonden wij in een klein plaatske, zoo groot als de helft van de kamer, regt voor ons was eenen gang en langs beide kanten. In den eersten gingen wij in, zoo haast een weinig gegaan hadden, komen wij aan een klein kamertje, hier was het dat de Paus de mis leesde, dan een weinig van daar, was het dat men het ligchaam van de H. Cicilia gevonden heeft. Deze gang uit zijnde kwamen wij in eenen anderen, langs beide kanten waren er kleine kamertjes. Hier op de muur ziet men noch schilderingen van de eerste christenen: als de geschiedenis van Jonas in den walvisch, Mozes die met den stok op den rots slaat, de geschiedenis van Noe, Het laatste avondmaal, enz. Na het bijzonderste hier gezien te hebben gingen wij eene statie lager, want men moet weten dat er plaatsen zijn daar er 5 statie boven elkander zijn, hier hadden wij twee schoone marbere graven gezien, die met een glazen scheel bedekt zijn. In het eene ligt noch een ongeschonde geraamte in, in het andere ook maar dit laatste is wat om zoo te zeggen versteend. Met weet noch niet van welke heiligen deze twee geraamten mogen zijn. Het andere van deze verdieping is juist aan de eerste gelijk. Na dit gezien hebbende gingen wij noch eene kapel zien die in de derde statie was, en daarna zijn wij terug naar boven geklommen. Om uw nu een gedacht van de catacombes te geven, zal ik uw het volgende voorstellen. Verbeeld uw alle de huizen van Poppel vast bij een te staan, zoo dat zij tuschen ieder huis een straatje laten van eenen meter breed, alzoo zoude men eene eene verdieping van deze catecombes hebben. En als er dan zoo 4 andere Poppels onder Poppel stonden, dan zoude men de catacomben hebben. Dit is nu het geene men catacombes noemt. Nu behoef ik u niet te zeggen wat een buitengewoon werk dat moet gekost hebben, want verbeeld

u eens dat men eene straat van het Hollands kantoortot aan het Weeldschen moest maken, die onder Poppel doorliep wat zoude dit eene moeten kosten, of indien men onder Poppel noch eens een ander Poppel moest bouwen, zoude men niet denken dat het onmogelijk zoude zijn, wel nu hoe zoude het zijn als men zoo drij of 4 dorpen onder elkander moest bouwen? Welnu dit zoude eene catacombes zijn, ook kan men dit zich niet voorstellen, voor aleerder het gezien te hebben, zoo goed na 2 duizend jaar en het zoude nog wel 2 duizend jaar kunnen bewaren, dan kan men begripen hoe kunstig dit moet gemaakt zijn. Nu zult gij misschien denken: maar het is toch gevaarlijk van daar in te gaan. Oh! neen, want dit is zoo schoon ingerigt dat er niet het minste gevaar en zie hier hoe dit gaat. Vooreerst hebt gij eenen wegwijzer bij u. Deze heeft van zijne kindsche jaren daar in geweest, en moet bijgevolg de wegen wel leeren kennen. Maar daar deze weg wijzer somtijds zoude zich kunnen vallen of zoo iets anders, zoo hebben zij ook dit gevaar weg genomen en zie hier hoe. De wegwijzer zegt aan den portier waar hij gaat en om welke uur hij terug moet zijn. Zoo hij nu niet weder zoude komen hetgeen noch nooit gebeurd is zoo gaan er 3 of 4 andere wegwijzers hem met eenen hond zoeken en bijgevolg moet hij

Bidprentje Adrianus Eligius Paaps (1868)

**Zouaaf Jan Baptist Paaps met zijn broer
Adrianus Eligius Paaps te Rome (1865)**

wel te regt komen. Ook gaan alle de bisschoppen en cardinalen naar deze catacombes, als het feest is van eenen martelaar wiens ligchaam men daar gevonden heeft om het graf te gaan bezoeken. Wat mij betreft gij moet er niet het minst voor bevreesd zijn, want ik heb ze reeds gezien en heb dus niet het minste gevaar meer. Van de catacombes zijn wij gegaan naar den tempel van Romelus, die de eerste koning van de Romeinen geweest is. Hij is rond en zoo hoog als ons huis. Van binnen ziet men hier en daar noch een stuk colonnes. Deze tempel maakt deel van den cirkel van Romulus. Hier was het dat men voor prijzen met de peerden reed als ook met de rijtuigen. Deze cirkel is eene van de oude Romeinsche monumenten die het beste bewaard zijn. Zij is zoo lang als van ons naar de kerk en eens zoo breed als de straat. In het midden was er eenen bassin en die diende om water op de raders te werpen, om dat dezelfde niet in brand zoude geraten. De muur die den cirkel omringd is eenen meter of twee hoog, maar vroeger tijds, was deze zoo hoog dat er 3 of 4 gallerijen boven elkander waren, alwaar de aanschouwers zich plaatste. Ook de plaats waar de keizer met de fluitspeelders zat is nog weinig hooger dan het overige van den muur. Dan zij wij door de groote poort uit gegaan, die noch dezelfde als van te

vooren is. Zoo haast wij buiten dezelfde waren hadden wij voor ons het heilig bosch (le bois sacré). In dit bosch was het dat de romeinen alle hunne afgoden hadden verzameld en dat de offeranden geschiede, doch van hetzelfde dat eertijds zeer groot was, schiet er maar een stuk meer van over. Op zijde van dit bosch is den tempel van Bacchus, den afgod van den wijn. De tempel is vierkant, 4 marbere gekannaleerde colonnen onderhieven den voorgevel en is nu in eene kerk veranderd. Den berg aflopende komt men in de grot van Egerie, men zegd dat dit de vermaarde plaats was toegeheiligd door Numa Pompilius, tweede koning der Romeinen aan de nymphe of afgodin Egerie. Het was daar dat de koning dikwijls ging om raadgevingen te halen om zijn volk goed te bestieren. Er is niets meer in deze grotte, dan noch een stuk marbere beeld en eene waterbron die uit den muur spuit. Van dezen tempel zijn wij gegaan naar het graf van Cicilia Metella. Dit is een zeer schoon gebouw. Het is rond en bijna eens zoo hoog als ons huis, alles is uit witte marbere blokken van eenen meter lang en eenen halven dik gemaakt, van boven is het met loofwerk versierd, en de sarazijnen hadden er zich van bediend voor forteresse als zij den oorlog tegen de romeinen voerde. Nu bleef er ons niets meer te zien dan nog een klein tempeltje, die toegeheiligd is geweest aan den afgod Rediculus, dat van het latijnsch woord redire teruggaan voortkomt, ter eere van den aftogt van Hanibal den grootste vijand der Romeinen en die Roome belegerde. Na dit gezien hebbende, zijn wij naar huis gegaan. Bij toeval liepen wij in eene kerk waar wij twee schoone reliquien gezien hebben. Het 1ste was eene van de pijlen die den H. Sebastianus gedood hadden en het tweede was den steen op den welken ons Heer stond als Hij aan den H. Petrus verscheen op den weg waar deze kerk staat, en waar Hij den vorm van zijne heilige voeten inliet. De steen is eene witten marberen blok van twee of drij decimeters lang en 2 breed. De printen staan er bijna een half lid van den vinger diep in. Men kan niet gelooven hoe raakend het is als men dezen steen ziet. Als men daar voor zich heeft de voetstappen van dien gene die zooveel voor ons gedaan heeft, van Hem die in het laatsten oordeel onzen regter zal zijn, in een woord het zijn de voetstappen van den Zoon Gods. Ik weet zeker dat het een groot vermaak voor uw alle zoude zijn van dezen steen eens kunnen te bewon-

deren, en wat zoudet gij met eerbiedigheid den zelven aanschouwen, dus hoe groot moet dan in evenredig de liefde zijn voor de voeten die deze stappen gemaakt hebben. Wel nu te Poppel in het tabernakel hebt gij niet alleen de voeten maar het geheele lichaam en de ziel van dien genen die deze voetstappen gemaakt heeft, en dat dus zoo oneindig meer eerbied verdiend als God weerdiger is als eenen steen. Dit gezien hebbende gingen wij wederom voort, maar dezen dag liepen wij tot den kop toe in het geluk, want wij hadden noch maar eventjes gegaan of wij komen aan den Columbarium die open was en wij bijgevolg konden zien. Deze Columbarium is eene soort van catacombes der heidenen. Het zijn maar twee groote en vierkante kamers die in den grond zijn en met eene glazen dak bedekt zijn, zoo als gij weet verbrandden de Romeinen de doode lichamen van de bijzonderste van het volk, en bewaarde er de aschen van. Wel het was hier dat men alle die overblijfsels of asche bewaarde. In de meur zijn alle kleine hokjes op de wijze van eene half maan van eene decimeter of meer hoog en 3 breed. In het middet is er een kleine putje in waar een potje in staat van de groote als een sauspanneke. Het is hier in dat men die asche deed om de zelfde te bewaren. In vele zijn er noch in, bijzonder in die van de familie van Pompeus, want de families zijn alle nevens elkander. Nu was het toch tijd om naar

huis te gaan want iedereen begon maagd pijn te krijgen daar het al 2 uren door was. 't Huis gekomen zijnde, moesten er de patatten niet een weinig aan gelooven. Zie daar nu eene Romeinsche wandeling en ik zal u nu den Romeinschen vastenavond eens beschrijven. Deze heeft 10 dagen gedeurd, van 's maandaags tot den opvolgenden woensdag 8 dagen. Dit is eene van de grootste feesten van Roome, maar het is slechts namiddaags. 's Morgens is er niets, ziehier hoe hij begon: 's namiddags om een eur begon de groote klok van het capitulum te luiden. Zoo haast dit gedaan was, deden 6 zware kanonschotten de omliggende bergen hunne zware toonen weergalmen. Nu was het vastenavond (Carnavale ...). Aanstonds hoorden men aen alle kanten muziek en omtrend de twintig harmoniën doorkruiste de straten van Roomen, op iedereens gezicht was de vreugde te lezen, te meer omdat het een zoodanig schoon weder was. Welhaast kwamen de vastenavondzotten voor den dag, want men moet weten dat hier zich iedereen verkleed, dewijl het toegelaten is, doch men mag geene mombakkezen aandoen. Dit is eene zeer aardige mode, de rijken verkleeden hun het meest. Als dan gaan zij gekleed als hier de boeren en de boerinnen, dat juist zoo is als die in de kamer op de schilderij staan, alsook de kar die door twee ossen getrokken wordt, juist zoo als er hier noch vele zijn. Dan in de Corso gekomen zijnde dat de langste

Antonius Paaps (1812-1887) en Petronella Van Hees (1814-1881) waren de ouders van Adrianus Eligius Paaps (1848-1868)

**Grafzerk (1868) van Adrianus Eligius Paaps
op het Poppelse kerkhof**

straat van Roomen is, en geloof net zoo lang als van Van Raak tot het Welvaren en keers regt. Daar was het schoon om te zien. Voor al de huizen waren er 2 of 3 balcon, dat vol heeren en Dames stond. Voor den balcon was er eenen langen bak die vol kleine bolkens waren bijna van de groete als eene erwt en die wit zijn gemaakt met bloem. Deze dienen om er mede te werpen, bezijden dezen bak is er eenen andere die vol bloementuiltjes is die ook daar voor dienen. Nu in het begin wisten wij niet wat daar van zoude gebeuren, en wij wachte het spelken af. Na wat gewacht te hebben zagen wij eenen schitterende stoet af komen. Het ware de Senateurs met den cardinaal aan het hoofd. Aanstonds begonnen de harmoniën te spelen en het was kermis. Zoo haast de stoet voorbij was, was het volop oorlog. In eens begin men daar gaan te werpen dat het vermaak was om te zien. Alle rijtuigen zijn als dan open, en in ieder rijtuig staad er eene mand van die erwten en eene mand bloemen, zoo haast er een rijtuig voorbij komt werp men uit alle vensters, maar deze mannen verweerden hun om ter beste. Na een kwatier was de de straat zoo vol rijtuigen dat de peerden moesten gaan. Gij kunt wel begrijpen hoe het er dan ging, alles was zoo wit als sneeuw, rijtuig, peerden, koetsier en geheel den boel. Dan waren er ook wagens met bloemen versierd, die vol engelsch mannen zaten, deze waren er goed op voorzien, en hadden een groot vermaak met eenen italiaansche boer van

onder tot boven wit te maken. En voor dit kan men niets doen, want alles werp om ter gauws soldaten, zouaven, enz. Dat ik den toog niet eens aan gehad hadden of den drietik niet op dan zoude ik die mannen daar uit de vensters gekeerd hebben, als ook die engelsch mannen uit de wagens. Ik zoude hen eens geleerd hebben of dat de Poppelaars niet goed kunnen werpen, maar nu kon ik niet, en moest bijgevolg maar zien werpen. Onder de voornaamste werpers was de koning van Napels alsook de koningin, die in eene van de balcon stonden. De koning stond langs den eenen kant, en de koningin aan den anderen. Den eersten deed niets dan erwten werpen, en ik geloof dat hij er iederen avond wel twee manden versmeet, ook had hij niets liever als dat men hem tegenwierp en met hem wilde strijden. De koningin integendeel wierp niets dan bloemen en kreeg er met manden in haren balcon, doch de koning gaf er niets om, en wierp niets dan erwten bijzonder op diegenen die hem bloemen wierpen. Weldra was het 5 uren en het ging tijd worden voor den peerdenstrijd. Dezen strijd bestaat in 3 prijzen die beslist worden door de peerden, en die er om loopen, wel te verstaan, geheel alleen en zonder ruiter. De corso was nu gezuiverd van de overvloedige rijtuigen. Het volk schaarde zich langs bijde kanten van de straat op de stoepen. Omdat alles goed zoude zijn rijden er 3 maal eene bende ruiters door, eerst gaande, dan in eenen draf en den laatste keer in volle galop en met het zwaard vooruit. Zoo haast dit gedaan is gaat er langs beide kanten van de straat voor het volk nog eene rij soldaten staan om zeker te zijn dat er niemand zoude doorloopen. Eindelijk hoort men het kanonschot. De koord die de peerden tegenhield word los gelaten, en deze als een pijl uit den boog doorvliegen den corso van het eene eind tot het andere, zonder dan men ze bijna kan zien. T'eine aan de corso zitten de senateurs, die de prijzen geven, waarvan de minste altijd 100 fr. is. Na dit gaat men naar huis. 's Avonds gaat het met de keersen die men aansteekt en uitblaasd, doch ik weet niet hoe dit ging, want ik heb het niet kunnen zien, dewijl wij om 7 uren 't huis moeten zijn. Wat mij betreft ik heb zeer goed den vastenavond doorgebracht, want wij hebben gedurende den vastenavond alle dagen commedie of théâtre op de propagande gehad uitgenomen vrijdaags en zondaags. Dit was zeer schoon om te zien, en was

door een schoon musiek vergezeld. Dezelfde duerde van 3 uren tot 6. Ik mogt altijd neven Mijnheer Wilrijx gaan zitten, want den théâtre was slechts voor de studenten en voor de proffessors, alsook voor eenige heeren uit de stad, en wij met ons twee spraken maar vlaamsch, zonder dat er ons iemand antwoorden, maar wij van onzen kant konden ook niet van hen gaan voortvertellen, want die voor ons zaten spraken Turks, op zijde spraken men araabsch en achter ons Armeniaansch, want ofschoon er maar 130 of 40 studenten zijn, zijn er gewoonlijk maar 3 of 4 van het zelfde land. En ieder spreekt zijne moedertaal met elkander omdat het dan toegelaten is van bij uw patriotten te mogen gaan zitten. En wat het schoonste is, dat is dat men alle in progande het Italiaansch in eene maand kend dewijl men anders niet kan spreken. Zie hoe men dat hier doe de eerste 14 dagen of 3 weken moogt gij bij die van u land gaan om u alles te geven wat er noodig is en om wat italiaansch te leeren. Daarna zetten zij u in eene andere compagnie daar niet eene in is die uwe taal verstaad, en zoo kan men het aanstonds. Om nu te toonen hoe het in progande gaat, moet gij weten dat dit alle verdeeld is in twaalf, dat men Camarata noemt.

Adrianus Eligius Paaps in 1866 te Rome

Deze twaalf studenten hebben hunnen prefect of overste, alsook eenen onderprefect. Den prefect is gewoonlijk eenen theolegant en den andere eenen filosooph, want hier in de propagande zijn de klein scholen de philosophie en de theologie. Alles te samen zelfs van te leeren schrijven en lezen en dit is hier niets, want gij moet weten dat de Arabiers en vele van andere landen geene eene letter kennen, als zij hier komen, omdat zij die nooit gezien hebben en omdat hunne taal met andere letters dan de onze geschreven wordt. Om er uw een voorbeeld van te geven, zal ik uw het volgende verhalen. Over 3 of 4 weken zijn er 3 Araben van Palestina in mijne school gekomen. Zij zijn 5 of 26 jaar oud en hebben alle drie een langen zwarten baard. Twee van hen zijn reeds sedert twee jaar in Roome, maar de derde die een priester is noch maar een jaar. Deze leert noch schrijven en leezen en dat hij noch zoo goed niet kan als onze Leopoldus, dan kan toch niets zoo aardig zijn als dit, want verbeeld u daar eenen priester voor u zitten die alle dagen de H.Mis leest, die men aan 't leeren schrijven is. Zelfs de studenten gaan bij hem te biechten, nu kunt gij wel begrijpen hoe dit hier gaat. Deze 3 Araben zijn ook extern gelijk ik en wonen in dezelfde straat maar een weinig verder dan ik, ik ga er noch al dikwijls mede naar school. Indien ik tijd heb ga ik er ook mede naar huis, ik zeg als ik tijd heb want daar zij even als de hollanders zwaar van bakhuis zijn, zoo kunnen zij niet goed vooruit en daar ik geene goede slekkenstouwer ben, zoo moet ik hen achter laten. Ik zal nu ook eens zeggen hoeveel steeden er in mijne klassen zijn: wij zijn 14, te weten 4 Amerikaanders, 3 van het noorde en 1 van het zuide, 2 Armeniaansche, zoo als gij weet is het in Asia dat dit land ligt, en dat het daar was dat de ark van Noë op eenen berg bleef staan. Dan zijn er 2 Oostenrijkers, 3 Araben, 1 Turk, 1 Italiaander en 1 Belsch die gij wel kent. Nu ofschoon wij er maar met 14 in zijn, spreekt men er 8 verschillende talen, doch dewijl wij nu allen den eenen wel een weinig beter dan den anderen Italiaansch spreken, zoo kunnen wij allen tegen elkander spreken en wij verstaan nu reeds alle den professor, die een Italiaander is en die niets als Italiaansch kan, en bijgevolg moeten wij wel Italiaansch leeren. (Wordt vervolgd)

Het miraculeus bruggetje te Weelde

door Laurent Woestenburg

Het allereerste boek(je) dat onze kring uitgaf, was 'Wel en Wee in Weelde'. Het verscheen in 1978 naar aanleiding van het 'Jaar van het Dorp'. Behalve de mooie alliteratie in de titel was het in al zijn bescheidenheid (slechts 96 blz.) toch wel een interessante uitgave. Het werd dan ook te Weelde gretig gelezen. Zo verging het ook het daarin verschenen artikelje 'Het Miraculeus Bruggetje'. In 1932 stuurde een zekere A. Van Gorp uit Wijnegem een briefje over de aangelegenheid naar "een vriend" uit Weelde. Hij sloot daarbij een artikel over het wonder uit 'Den Vrijen Turnhouter' in. U zult bij het lezen merken, dat de inhoud niet vleiend is. De tekst kadert een beetje in de toen heersende antikerkelijke sfeer in sommige milieus. Wellicht speelt ook de concurrentie tussen Den Vrijen Turnhouter en het eerder christelijk georiënteerde De Kempenaar mee. Omdat het onderwerp zeker een groot aantal mensen uit Weelde en omgeving nog steeds aanspreekt, willen wij het verhaal in ons tijdschrift eens uit de doeken doen. Achtereenvolgens drukken wij hieronder het artikelje uit 'Wel en Wee in Weelde' zoals het toen verschenen is, af en daarna het briefje van de Wijnegemenaar Van Gorp en tenslotte het artikel uit het blad 'Den Vrijen Turnhouter'. Let wel: de teksten worden letterlijk weergegeven, in de taal waarin ze toen geschreven zijn. Veel leesgenot!

Het artikel uit 'Wel en Wee in Weelde'

Op de Noordheikant, bij het begin van de weg naar het Bedaf, lag een bruggetje, een duiker in steen. Bij goed invallend licht zag men er in het water de weerschijs van een lichtere steen of een beeldeke dat Door smid (Diels) er ondergeplakt zou hebben. Met wat verbeelding zag men er weldra een verschijning van O.-L.-Vrouw in. Dit nieuws liep als een vuurtje rond. Weldra kwamen de mensen uit omliggende dorpen erop af. Toen een paard uit de buurt van de Meyerij nabij de brug struikelde en misschien van honger en moeheid door zijn poten zakte en 'OP ZIJN KNIEEN VIEL' was de zaak rond. Er was een mirakel gebeurd! Een paard had bij de brug geknield. Men verhuurde zakken

om op de modder te leggen en onder de brug te kijken.. Men verkocht potjes om water en slijk te scheppen en mee te nemen. De zaken draaiden goed en er werden door de mensen van het dorp overdag veel borrels (dikkoppen) en bier gedronken. Door al dat scheppen zakte echter de waterspiegel en 's nachts moest men met beervaten, die overdag in het hout aan de schaapskuil verstopt waren, water aansleuren. Zelfs overdag had men water in reserve, want Van Gorp van Poppel (*) schreef dat A. Bols in de kant gereed zat met een emmer. Indien iemand durfde te zeggen dat hij niets zag onder de brug -het licht moest goed invallen voor de weerspiegeling- antwoordde de dikke Peeters prompt: "Dan zijt gij niet in staat van gratie". Een zwaar argument om wél te zien. Wie durfde de indruk geven dat hij met geen propere ziel naar een mirakel kwam kijken? Er kwamen mensen uit Turnhout met koetsier en gerij. Zelfs waren er bedevaarten uit de Meyerij, want dezelfde Van Gorp uit Poppel (*) schrijft: "Ik hoorde hen te Poppel 's nachts biddend en zingend voorbijgaan. Hoelang hun paternoster was, weet ik niet." Dit gebeurde in 1882

Het artikel is niet van een auteursnaam voorzien.

() Van Gorp was blijkens zijn brief die hieronder volgt, zelf niet van Poppel, maar hij schreef de brief wellicht na een verblijf te Poppel.*

Een brief van de heer Van Gorp uit Wijnegem

Mijnheer en Vriend,

Ik zend U hierbij den helen Vrijen Turnhouter van 11 Juni 1882. U zult erin zien, dat de geesten van toen nog fanatieker waren dan dat ze nu zijn. U zult ook zien dat 1932 wel het 'gouden jubeljaar' is van het Bruggeske van Weelde. Weinigen zullen daar nog geheugenis van hebben want zestigers waren toen kinderen van 10 jaar. Misschien zal Mr. Ch. Bols wel de eenige zijn van de ploeg, die 's nachts met emmers water achter de heg zat om ze ten gepasten tijden in 't riooltje te gieten om het mirakel te bestendigen. 't Is een schoon nummer op het kermisprogram: Stoet van

Meyerijische bedevaarders zingende: Maria, Moeder, Jezus en verlaat ons niet. 't Is historisch, ik heb het gehoord 's nachts te Poppel want ik ben er zelfs van wakker geworden. Hoe lang de pater-noster was, dat weet ik niet, maar die zal wel in evenredigheid geweest zijn met hun devotie. Ik bied U en aan Madame mijne beste groeten aan. Gelieve ze ook over te brengen aan Mr. En Mme Ch. Bols, ook aan andere kennissen als ze nog in leven zijn. Ook de beste groeten aan Zuster Salvina.

A. Van Gorp

Het artikel uit Den Vrijen Turnhout (11 juni 1882)

Zoals hierboven reeds is gezegd, evolueert de tekst van onderstaand artikel in de negatieve zin. Het gebeuren met het bruggetje wordt in feite gebruikt om enigszins de spot te drijven met de vrome gewoonten van de mensen op de buiten.

JAN EN NEEL

Neel: - Ehwel Jan, Weelde is er stek uit met zijn mirakel.

Jan: - Inderdaad, Neel., Gisteren nog was Weelde een schier arm en verlaten dorp, heden is Weelde vol *weelde*. Honderde bedevaarders van alle standen stroomden toe; bidden onderweg roozekransen en litanien, hetwelk grooten dorst veroorzaakt en ook laven zij zich daar A.M.D.G. (*Ad Majorem Dei Gloriam: Tot meerdere eer van God, n.v.d.r.*) ten propfijte van herbergen en kroegen.

Neel: - En daarbij de waarde van den grond is er eensklaps verdubbeld. Men spreekt reeds van het bouwen eener kapel, van twee groote afspanningen en zelfs van de inrichting van een klooster.

Jan: - Inderdaad, Neel, dat kan geene slechte speculatie zijn, want in 't vervolg zullen jonge getrouwen van Frankrijk hunne speelreis naar Weelde doen, zooals thans onze jeugdige paren (*...onleesbaar...*). Zonder profeet te willen zijn durf ik voorzeggen dat in Weelde de lucht en het heidewater denzelfden invloed op de jonge bruid zal uitoefenen als de lucht der Pijreneeën en het water der spelonk van Lourdes.

Neel: - Dat is raak, Jan.

Jan: - Het is reeds bewezen dat het water der Weeldsche beek waarin het O.L. Vrouwken baad, heilzaam is voor het onderlijf. Zaterdag l.l. had

mevrouw Hooikar zich naar Weelde doen voeren om met eigen oogen het wonderbaar verschijnsel te aanschouwen, en, aldaar gekomen, ging zij plat ter aarde, liggen aan de opening van het brugske. Na vijf minuten in deze positie gelegen te hebben was hare nieuwsgierigheid en hare devotie gedaan, maar nu was het haar onmogelijk van weder op de been te geraken. De hulp van twee boeren der streek was zelfs ontoereikend om mevrouw over-eind te krijgen en na vele vruchteloze pogingen was men genoodzaakt hefboomen en eene wind aan te schaffen om het zwaarlijvig mensch te lood te brengen.

Neel: - Dat had ik willen zien! Maar zeg eens, wat is er nu eigenlijk van dit verschijnsel? Want ik heb al gehoord dat sommige snullen meenden dat het Lieve Vrouwenbeeld uit de kapel van Van Bladel was gaan vluchten om zich daar onder dat brugsken te gaan verschuilen.

Jan: - Niet slecht gevonden, Neel. Wat ik weet, dat is, indien er waarlijk een buitengewoon verschijnsel zich vertoond heeft, dat indien het niet door (*...onleesbaar...*)... Gij weet, vriend, dat het onnoozel volk, dat onder de leiding der pastoors is opgevoed, wil bedrogen worden, en vraagt niet anders dan zijne centen in dergelijke winkels te gaan verspillen. Gij kent het gehucht Ten Aart onder Geel?

Neel: - Zeker, vriend, wat zou ik den aard niet kennen met zijnen pastoor, één der hevigste drijvers uit de Kempen.

Jan: - Welnu, 't is van hem dat ik spreken wil. Hij werd daar naar de eenzaamheid gezonden, heb ik vroeger hooren zeggen, om zijne overdrevene woelgeest wat te bedaren. De armoede der streek was echter zoo groot dat hij er noch zijnen kost, noch dien zijner nieuwgebouwde kerk kon verdienen. Wat doet de man? Hij bouwt eene grot van Lourdes, het groot artikel van den dag, en volk en geld stroomden thans in zijne kerk. Zoo schrijft ten minste de *Kempenaar*, die waarschijnlijk eene actie in de zaak heeft, want hij besteedt er een halve kolom aan om ze op te hemelen.

Neel: - Als het de grot van den aard maar niet gaat zooals met die van het Begijnhof. 't Is lang geleden dat ik daar processien heb zien naar toe gaan.

Jan: - Ja maar, zulke dingen moeten op den buiten opgericht worden. Daar gelooven de menschen alles wat lichter en daar gaat dat beter af.

De auteur van deze tekst is niet bekend.

De dagboekjes van Maria Pijnenborg

door Laurent Woestenburger

Onze kring, alias museum, kwam in het bezit van vier schriftjes met teksten van Maria Pijnenborg, de Ravelse vroedvrouw van weleer. Het loont de moeite om in dit en de komende afleveringen van ons tijdschrift enkele van haar opgetekende pennenvruchten op te nemen. Zij was te Ravels algemeen bekend als Mieke Pijn. Om haar figuur toch even te kunnen schetsen, deden wij een beroep op onze beheerder van doodsprentjes en overlijdensberichten, **Kris Van Gils**. Dankzij haar medewerking kunnen we vooraf over Mieke het volgende vertellen. Mieke werd te Ravels geboren op 25 maart 1861. Ze was de dochter van Petrus Heyns en Anna Cornelia Schoenmakers. Eigenlijk heette zij dus Mieke Heyns, maar door haar huwelijk met Joannes Baptist Pijnenborg geraakte zij alom bekend als Mieke Pijnenborg of beter nog als Mieke Pijn. Mieke was te Ravels zo'n bekende figuur, omdat zij er als vroedvrouw ontelbare kinderen op de wereld hielp zetten. Zij heeft lang gewoond op het huidige pleintje voor de Sint-Servatiuskerk. Op dat pleintje stonden drie huizen. In het eerste woonde café-uitbater Toon Heyns, in het tweede woonde Mieke en in het derde heeft haar dochter Jana gewoond. Jana is later naar het Pijnenborgstraatje, een zijstraatje van de Onze-Lieve-Vrouwstraat, verhuisd. Het laatste huisje voor de kerk is afgebroken in 1970. De stenen daarvan zijn gebruikt voor het bouwen van de woning van het echtpaar Kuppens-Van Gils in Wildert-Essen. Bijgaande prentkaart toont nog de toenmalige woninkjes. Mieke trouwde dus met Joannes baptist Pijnenborg. Deze overleed voor Mieke. Mieke zelf stierf op 21 januari 1947. Miek's dochter Jana huwde met Franciscus Heyns die bekend stond onder de naam Zot Heyns. In onze Kempen was het geven van roepnamen immers zeer gebruikelijk. Deze man was nauw verwant met Jana zelf, want hij had dezelfde grootouders als Mieke, Jana's moeder dus. Nog steeds leeft de naam in de streek voort onder '...van de Zot'. Mieke liet, zoals hierboven reeds is gezegd, een viertal volgeschreven schriften, 'schrijfboeken'

plegen wij die te noemen, na met gedichten en dagboeknotities over de jaren van om en bij de Eerste Wereldoorlog. Ze bevatten bijzonder interessante feiten en toestanden die wij onze lezers niet willen onthouden. Daarom zullen wij in enkele van onze afleveringen er gedeelten uit publiceren. En we beginnen er deze maand reeds mee. Wij respecteren natuurlijk zo sterk mogelijk haar eigen stijl en taalgebruik. Alleen zullen we slechts kleine (spellings)correcties aanbrengen en dan nog alleen maar indien we er de tekst duidelijker mee maken. Wat de inhoud betreft blijven wij strikt bij wat zij zelf schreef.

Voor wie van feesten houdt, hier een aardig lesje

Eén jaar getrouwd: de katoenen bruiloft
Drie jaar getrouwd: de lederen bruiloft
Vijf jaar getrouwd: de houten bruiloft
Tien jaar getrouwd: de tinnen bruiloft
Twaalf jaar getrouwd: de zijden bruiloft
Vijftien jaar getrouwd: de kristallen bruiloft
Twintig jaar getrouwd: de porseleinen bruiloft
Vijfentwintig jaar getrouwd: de zilveren bruiloft
Dertig jaar getrouwd: de paarden bruiloft
Veertig jaar getrouwd: de robijnenbruiloft
Vijftig jaar getrouwd: de gouden bruiloft
Zestig jaar getrouwd: de platina bruiloft
Zeventig jaar getrouwd: de diamanten bruiloft
Vijfenzeventig jaar getrouwd: de radium bruiloft

Mieke Pijn

*Traditioneel vieren wij de onderstaande huwelijks-
gedenkteesten. Er zitten dus in de tekst van Pijnen-
borg niet alleen aanvullingen, maar ook afwijkin-
gen.*

Huwelijksdag: groene bruiloft

Zesentwintig jaar getrouwd: blikken of tinnen brui-
loft

Twaalfenhalf jaar getrouwd: koperen bruiloft

Vijfentwintig jaar getrouwd: zilveren bruiloft

Vijftig jaar getrouwd: gouden bruiloft

Zestig jaar getrouwd: diamanten bruiloft

Vijfenzestig jaar getrouwd: briljanten bruiloft

Zeventig jaar getrouwd: platina bruiloft

Vijfenzeventig jaar getrouwd: radium bruiloft

Het bezoek aan het Simenarie

*Het volgende verhaal is door de schrijfster opge-
vat als een (min of meer rijmend) liedje met een
repeteerelement, een soort refrein, erin verwerkt.
Marie Pijnenborg schreef graag in verzen. Dat
zal later nog wel vaak blijken uit haar teksten.
Soms heeft ze twee of zelf meer schrijfwijzen voor
namen en woorden. Daarin hebben wij gepoogd
eenheid te brengen.*

Wij gingen laatst naar 't simenarie (*let hier op de
schrijfwijze, n.v.d.r.*) mijn broeder Adriaan bezoeken.
Dat arm kind zat al jaren te blaaien in zijne
boeken. Ik kocht aan den trein een kaartje of tien
en die kaartjesmens stond er finaal van te zien. Hij
(*waarschijnlijk bedoelt zij hier 'vader'*) zei: "bè,
wat krijgen we nu? We gaan toch allemaal mee
met u". Ik zeg: "Ikke en ons vader en ons moe-
der, Kristiaan en onze Karel, Jozef en Wily en Lidia
van tante Julia en Edy en Goeide maar die gaan
zoo maar mee, Marieke en Sofieke en de klein
Liset.

Op simenarie gekomen werden we heel beleefd
ontvangen.

Frans de knecht die opendeed die vroeg direkt naar
ons verlangen.

Hij zei: "Mijnheer" en hij zei "Mevrouw" en ie
vroeg op wie hij roepen zouw.

Ik zeg om kort en goed te gaan : "roept maar gauw
mijn broeder Adriaan. Want hier zijn ikke en ons
vader en ons moeder

Kristiaan en onze Karel, Jozef en Wily en Lidia
van tante Julia

en Edy en Goeide maar die komen zoo maar mee.
Marieken en Sofieken en de kleine Liset."

En na een heele tijd wachten kwam Frans de knecht
weer binnen

Hij zei: "Ik heb overal gezocht maar ik kan hem
nergens vinden.

Wellicht is uw broeder Adriaan mee op wandeling
gegaan.

Maar wees nu slim en haal ze bij

Ze zijn nog niet tot aan den blouwen kei."

En we gingen, ikke en ons vader en ons moeder
Allen, Edy en Goeide die gingen zoo maar mee
enz.

En toen Adriaantje bij ons was na veel tobben en
zoeken

Bracht hij ons in iedere klas en bij zijn studieboe-
ken

Hij zei: "mensa" en hij zei "mensee"

En hij spelde in 't Grieks den ABC.

En hij zei tegen ons: "Verstaat gullie dat?" en we
knikten allemaal 'ja'.

Ikke en ons vader en ons moeder,enz.

Marieken en Sofieken en de kleine Liset.

Naar in den tuin geweest met lange beuken lanen
Bracht hij ons naar een terrein met schiet- en
kogelbaanen.

Hij maakte een baan met water nat

en gooide en hij raakte wat.

En hij zei tegen ons: "Bè, Wily en Jozef, pak ook
een bol

En gooit ne keer met ons mee en we gooiden,

Ikke en ons vader en ons moeder enz.

Eddy en Goeide die gooiden zoo maar mee,

Marieken en Sofieken en de kleine Liset.

Maar toen 't kloksken, zeven sloeg, 't uur van bit-
ter schreien

En toen ik Adriaantjes handje vroeg kreeg ik bar
medelei

Ik zeg: "Adriaan, we gaan er vandoor, om 9 u.
vertrekt de spoor."

Toen, brak zijn hart van bitter wee

En wij schreeuwden allemaal mee

Ikke en ons vader en ons moeder enz;

Edy en Goeide die schreeuwden zoo maar mee.

Ik zei: "Adriaan, 't was voor uw heil dat ge hier moest gaan studeren.
De weg naar de wetenschap is stijl maar boven wacht u eere.
Maar wees nu flink en schreeuw nu niet
Want we komen allemaal weer trug over een week of drie.
Dan komen Ikke , ons vader en ons moeder enz.
Edie en Goeide die komen zoo maar mee.

2.

Daar light gij, mijn rijkdom
Van thartelen zoo mooi.
Daar sluit zich dat mondje, haar oogjes gaan toe.

Men leest op dat wezen dien schuldloozen lach.
Dat God u bewake , mijn kind, goede nacht
Dat God u bewake, mijn kind, goede nacht.

3.

In haar schriftjes lezen we een resem door haar geschreven gedichtjes die uitdrukking geven aan haar gevoelens bij haar dagdagelijkse ervaringen. Hier volgt er zo eentje.

Raevels 25 Maart 1916

Het Roosje

1.

't Wordt duister, mijn roosje
Komt, speelt nu niet meer.
Staak liever dat woelen, leg rustig u neer.
Gij light in uw wiegje zoo warm en zoo zacht.
Dat God u bewake , mijn kind, goede nacht.
Dat God u bewake, mijn kind, goede nacht.

4.

Gelukkig, mijn roosje
Die sluimert als gij.
O mocht door uw onschult, wie 't immers ook zij

Hij sluimert zoo zacht die zijn plichten betracht.
Dat God u bewake, mijn kind, goede nacht
Dat God u bewake, mijn kind, goede nacht.

De drie huisjes voor de Sint-Servatiuskerk

Tijdschrift 'De Drie Goddelijke Deugden'
Afgiftekantoor: 2380 Ravels1
Redactie, samenstelling en lay-out:
Marc Vermeeren,
De Meerkens 10, 2382 Poppel

Verschijnt 3-maandelijks
Verantwoordelijke uitgever:
Laurent Woestenburger,
Beatrijs v. Nazarethln. 2, 2382 Poppel